

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa – profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 20–21 grudnia 2016 r. na kierunku „ochrona środowiska” prowadzonym w ramach obszaru nauk przyrodniczych, na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim, realizowanych w formie studiów stacjonarnych na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszcy

przez Zespół Oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodnicząca: prof. dr hab. Marzena Błażewicz-Woźniak, członek PKA

członkowie:

- 1. prof. dr hab. Krzysztof Pulikowski, członek PKA (ekspert)**
- 2. dr hab. Piotr Rutkowski, prof. nadzw. UG, ekspert PKA**
- 3. mgr Karolina Martyniak, ekspert PKA ds. wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia**
- 4. Dawid Knara, ekspert PKA ds. studentów**

INFORMACJA O WIZYTACJI I JEJ PRZEBIEGU

Ocena jakości kształcenia na kierunku „ochrona środowiska” prowadzonym na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszcy została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2016/2017. Poprzednia akredytacja (*Uchwała PKA Nr 706/2011 z dn. 1.09.2011 r.*) zakończyła się oceną pozytywną (*wszystkie uwagi i zalecenia PKA, znajdujące się w raporcie z wizytacji uczelnia uwzględniła w dalszych pracach doskonalących*).

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez uczelnię Raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac zaliczeniowych (etapowych) oraz dyplomowych, przeglądu infrastruktury dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków Zespołu Oceniającego, w Załączniku nr 2.

**OCENA SPEŁNIENIA KRYTERIÓW OCENY
PROGRAMOWEJ DLA KIERUNKÓW STUDIÓW
O PROFILU OGÓLNOAKADEMICKIM**

Kryterium oceny	Ocena końcowa spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia			X		
2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe ¹ zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia		X			
3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia			X		
4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, oraz prowadzenie badań naukowych		X			
5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy		X			
6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów		X			

¹ Określenia: obszar wiedzy, dziedzina nauki i dyscyplina naukowa, dorobek naukowy, osiągnięcia naukowe, stopień i tytuł naukowy oznaczają odpowiednio: obszar sztuki, dziedziny sztuki i dyscypliny artystyczne, dorobek artystyczny, osiągnięcia artystyczne oraz stopień i tytuł w zakresie sztuki.

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe informacje i syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli nr 1.

W odpowiedzi na raport Zespołu Oceniającego zawartej w piśmie z dnia 31 marca 2017 r. Uczelnia ustosunkowała się do uwag i zaleceń PKA. Władze Wydziału przeanalizowały uwagi i sugestie zawarte w raporcie. Poinformowano o podjęciu działań zmierzających do realizacji zaleceń zawartych w raporcie z wizytacji:

1. Na wniosek Rady Programowej ocenianego kierunku uzupełniono wykaz dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia o dyscyplinę geografia i dokonano stosownej korekty w systemie POL-on.
2. Podjęto działania mające na celu uporządkowanie i zmniejszenie liczby kierunkowych efektów kształcenia oraz sposobu ich odniesienia do efektów obszarowych a także realizacji przez efekty przedmiotowe. Na stronach internetowych WNP opublikowano w formie ogólnodostępnej efekty kształcenia wszystkich kierunków studiów w tym także kierunku „ochrona środowiska”.
3. Opiekunowie poszczególnych roczników studiów zostali zobligowani do przedstawiania założeń systemu uzyskiwania kwalifikacji opartego na efektach kształcenia w trakcie zaplanowanych już spotkań ze studentami oraz włączenie tego formalnego aspektu do szkoleń organizowanych przez Samorząd Studencki. Wydział podjął energiczne starania w celu zwiększenia zaangażowania studentów, w tym samorządu studenckiego w proces zapewnienia jakości kształcenia.
4. Naniesione zostały wymagane korekty w treściach kształcenia niektórych sylabusów oraz aktualizacja zalecanej literatury dla studentów. Powiązano efekty przedmiotowe z kierunkowymi uwzględniając sugestie ZO, wnikliwie zweryfikowano możliwość nabycia wskazanych umiejętności, jak również zaklasyfikowanie poszczególnych efektów a także zmniejszono ich liczbę. Od nowego roku akademickiego sylabusy zostaną umieszczone w systemie USOS, co w sposób systemowy wpłynie na ich formę, układ treści i dostępność. Podjęto działania w zakresie zastosowanej punktacji ECTS w relacji do godzin kontaktowych i założonych efektów kształcenia dla modułów w programie kształcenia kierunku „ochrona środowiska”.
5. Zostaną podjęte działania polegające na wzmocnieniu wymiany informacji i kontroli studentów w miejscu odbywania praktyk.
6. Promotorzy i recenzenci prac dyplomowych zostali zobligowani do dokonywania bardziej wnikliwej i merytorycznej oceny pracy a także do szerszej, wykraczającej poza ramy tematyki pracy dyplomowej weryfikacji efektów kształcenia na egzaminie dyplomowym. W trakcie opracowania są wytyczne w tym zakresie, które będą zatwierdzone przez Radę Wydziału.

W opinii Prezydium PKA przedstawione działania naprawcze podjęte przez Wydział pozwalają na zmianę oceny stopnia spełniania kryterium 1: „Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia” ze „znacząco” do „w pełni” natomiast nie stanowią przesłanek do zmiany oceny kryterium 3: „Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia”.

Tabela nr 1

Kryterium	Ocena końcowa spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia		X			

1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

1.1. Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest zgodna z misją i strategią rozwoju uczelni, odpowiada celom określonym w strategii jednostki oraz w polityce zapewnienia jakości, a także uwzględnia wzorce i doświadczenia krajowe i międzynarodowe właściwe dla danego zakresu kształcenia.*

1.2. Plany rozwoju kierunku uwzględniają tendencje zmian zachodzących w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, z których kierunek się wywodzi, oraz są zorientowane na potrzeby otoczenia społecznego, gospodarczego lub kulturalnego, w tym w szczególności rynku pracy.

1.3 Jednostka przyporządkowała oceniany kierunek studiów do obszaru/obszarów kształcenia oraz wskazała dziedzinę/dziedziny nauki oraz dyscyplinę/dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku.

1.4. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów są spójne z wybranymi efektami kształcenia dla obszaru/obszarów kształcenia, poziomu i profilu ogólnoakademickiego, do którego/których kierunek ten został przyporządkowany, określonymi w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalający na stworzenie systemu ich weryfikacji. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.), efekty kształcenia są także zgodne ze standardami kształcenia określonymi w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów, uwzględniają w szczególności zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na rynku pracy, oraz w dalszej edukacji.*

1.5 Program studiów dla ocenianego kierunku oraz organizacja i realizacja procesu kształcenia, umożliwiają studentom osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji o poziomie odpowiadającym poziomowi kształcenia określonemu dla ocenianego kierunku o profilu ogólnoakademickim.*

1.5.1. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, program studiów dostosowany jest do warunków określonych w standardach zawartych w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy.

1.5.2 Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia oraz uwzględnia w szczególności aktualny stan wiedzy związanej z zakresem ocenianego kierunku.*

1.5.3. Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy ze studentami oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w przypadku studentów studiów pierwszego stopnia - co najmniej przygotowanie do prowadzenia badań, obejmujące podstawowe umiejętności badawcze, takie jak: formułowanie i analiza problemów badawczych, dobór metod i narzędzi badawczych, opracowanie i prezentacja wyników badań, zaś studentom studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich – udział w prowadzeniu badań w warunkach właściwych dla zakresu działalności badawczej związanej z ocenianym kierunkiem, w sposób umożliwiający bezpośrednie wykonywanie prac badawczych przez studentów.*

1.5.4. Czas trwania kształcenia umożliwia realizację treści programowych i dostosowany jest do efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku studiów, przy uwzględnieniu nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS.

1.5.5. Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności uwzględnia przypisanie modułom zajęć powiązanych z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi w dziedzinie/dziedzinach nauki związanej/związanych z ocenianym kierunkiem więcej niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS.*

1.5.6. Jednostka powinna zapewnić studentowi elastyczność w doborze modułów kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS wymaganej do osiągnięcia kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia na ocenianym kierunku, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej.*

1.5.7. Dobór form zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku, ich organizacja, w tym liczebność grup na poszczególnych zajęciach, a także proporcje liczby godzin różnych form zajęć umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej. Prowadzenie zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość spełnia warunki określone przepisami prawa.*

1.5.8. W przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku zostały uwzględnione praktyki zawodowe, jednostka określa efekty kształcenia i metody ich weryfikacji, oraz zapewnia właściwą organizację praktyk, w tym w szczególności dobór instytucji o zakresie działalności odpowiednim do celów i efektów kształcenia zakładanych dla ocenianego kierunku oraz liczbę miejsc odbywania praktyk dostosowaną do liczby studentów kierunku.

1.5.9. Program studiów sprzyja umiędzynarodowieniu procesu kształcenia, np. poprzez realizację programu kształcenia w językach obcych, prowadzenie zajęć w językach obcych, ofertę kształcenia dla studentów zagranicznych, a także prowadzenie studiów wspólnie z zagranicznymi uczelniami lub instytucjami naukowymi.

1.6. Polityka rekrutacyjna umożliwia właściwy dobór kandydatów.

1.6.1. Zasady i procedury rekrutacji zapewniają właściwy dobór kandydatów do podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia w jednostce oraz uwzględniają zasadę zapewnienia im równych szans w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku.

1.6.2. Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się na ocenianym kierunku umożliwiają identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów.*

1.7. System sprawdzania i oceniania umożliwia monitorowanie postępów w uczeniu się oraz ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia.*

1.7.1. Stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są adekwatne do zakładanych efektów kształcenia, wspomagają studentów w procesie uczenia się i umożliwiają skuteczne sprawdzenie i ocenę stopnia osiągnięcia każdego z zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na każdym etapie procesu kształcenia, także na etapie przygotowywania pracy dyplomowej i przeprowadzania egzaminu dyplomowego, oraz w odniesieniu do wszystkich zajęć, w tym zajęć z języków obcych.

1.7.2. System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność,

wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. W przypadku prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość stosowane są metody weryfikacji i oceny efektów kształcenia właściwe dla tej formy zajęć.*

1. Ocena: znacząco

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

1.1

Koncepcja kształcenia na kierunku „ochrona środowiska” jest spójna z misją Uczelni – „Fundamentalnym składnikiem misji Uniwersytetu jest kształcenie studentów i doktorantów w duchu otwartości, uczciwości, samodzielności i tolerancji kształtując absolwentów o otwartych umysłach, potrafiących odnajdywać się w warunkach zmieniającego się otoczenia” oraz z celami strategicznymi Uczelni – Cel 1. „Zapewnienie najwyższej jakości kształcenia” i z założonymi celami operacyjnymi: rozwijanie i optymalizowanie oferty kształcenia UKW, doskonalenie Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia, doskonalenie procesu kształcenia, dbałość o środowisko kształcenia oraz internacjonalizacja kształcenia (Strategia rozwoju UKW na lata 2016-2020 – Uchwała Senatu UKW Nr 17/2015/2016 z dnia 26.01.2016 r.).

Koncepcja kształcenia na kierunku „ochrona środowiska” nawiązuje do misji Wydziału i ma za zadanie „...upowszechnienie wszechstronnej wiedzy z zakresu nauk przyrodniczych w celu podniesienia jakości życia jednostek oraz społeczeństwa naszego regionu...” oraz polityki budowy wysokiej jakości kształcenia – Cel 2. „Zapewnienie najwyższej jakości procesu dydaktyczno-wychowawczego”, które jest priorytetowym elementem strategii rozwoju UKW – Misja i Strategia Rozwoju WNP UKW na lata 2012-2016 (Uchwała Rady WNP z dnia 4.12.2012).

Program kształcenia jest typowy dla kierunku *ochrona środowiska* opisanego w naukach przyrodniczych, w znacznej części wykorzystujący elementy wcześniejszych programów realizowanych z uwzględnieniem ówczesnie obowiązujących standardów. Uwzględnia doświadczenia innych jednostek krajowych kształcących na tym kierunku, natomiast nie dostrzega się istotnego wpływu wzorców międzynarodowych.

1.2.

Na plany rozwojowe kierunku istotny wpływ ma bardzo niskie zainteresowanie kandydatów tym kierunkiem (łącznie studiuje na nim zaledwie 25 osób). Mimo to Wydział stara się zapewnić studentom możliwość wyboru dwóch specjalności: *ochrona i kształtowanie środowiska* oraz *ekoturystyka*. W związku z pozyskaniem samodzielnej kadry naukowej, specjalistów – praktyków ochrony środowiska, w najbliższym czasie planowane jest uruchomienie trzeciej specjalności – *ochrona i rekultywacja wód*. Znajduje to swoje uzasadnienie w realizacji przez nasz kraj obowiązków wynikających z wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz w zainteresowaniach badawczych kadry Jednostki. Planuje się także uruchomienie studiów drugiego stopnia, co może znacząco wpłynąć na zainteresowanie kandydatów tym kierunkiem. Takie wzbogacenie oferty kształcenia należy uznać za dobrą praktykę i wyraz dbałości o rozwój kierunku. Absolwenci zdobędą m.in. wiedzę i umiejętności w zakresie szeroko ujętych metod monitoringu zróżnicowanych ekosystemów, gospodarki odpadami i biotechnologii w ochronie środowiska, odnawialnych źródeł energii, nadzorowania i kontroli działań w zakresie ochrony przyrody i środowiska oraz oceny oddziaływań na środowisko i innych, co jest odzwierciedleniem zapotrzebowania obecnego rynku pracy i odnalezienia się na nim absolwentów ocenianego kierunku. Współpraca z otoczeniem gospodarczym jest niewystarczająca i wymaga intensyfikacji. Ten element należy ocenić, jako ograniczający możliwości rozwoju kierunku w najbliższych latach.

1.3.

Kierunek *ochrona środowiska* – studia pierwszego stopnia (licencjackie) o profilu ogólnoakademickim – został przyporządkowany w całości do obszaru nauk przyrodniczych. Efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny nauk biologicznych z uwzględnieniem następujących dyscyplin: biologia, ekologia i ochrona środowiska. W Uchwale Senatu Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego Nr 156/2012/2013 z dnia 25 września 2013 r., określającej efekty kształcenia dla tego kierunku (zał.

Nr 5.5), dodatkowo wymieniono dziedzinę nauk o Ziemi, bez podania dyscyplin, do których odnoszą się efekty kształcenia. Kierunek został prawidłowo przypisany do obszaru nauk przyrodniczych, jednak korekty wymaga przypisanie do dziedzin nauki poprzez usunięcie nauk o Ziemi lub dodanie dyscyplin naukowych z tej dziedziny. Ponieważ wśród efektów kształcenia można znaleźć efekty odnoszące się np. do dyscypliny geografia, więc można opis kierunku uzupełnić o tę dyscyplinę. Korekty wymagają również dane w systemie POL-on, ponieważ tam jest podany inny zestaw dyscyplin naukowych, niż w obecnie obowiązującej Uchwale Senatu UKW z dnia 25 września 2013 r.

1.4

Efekty kształcenia dla kierunku *ochrona środowiska* określone Uchwałą Senatu UKW Nr 156/2012/2013 z dnia 25 września 2013 r. pokrywają wszystkie efekty obszarowe. Ich liczba wynosi odpowiednio w zakresie: wiedzy 17, umiejętności 15 i kompetencji społecznych 12. Łącznie dla kierunku sformułowano 44 efekty, czyli relatywnie dużo. Można rozważyć ograniczenie liczby efektów szczególnie w zakresie kompetencji społecznych i ewentualnie wiedzy. W przypadku kompetencji społecznych mamy np. dwa efekty: K_K06 *sumiennie podchodzi do powierzonych zadań, szanuje pracę własną i innych* oraz K_K07 *jest odpowiedzialny za powierzony sprzęt oraz bezpieczeństwo pracy własnej i innych*, i oba realizują jeden efekt obszarowy P1A_K06, więc bez trudu można je połączyć w jeden.

Efekty kierunkowe są sformułowane w sposób jasny i zwięzły, precyzyjnie określają zakres podlegający weryfikacji np.: K_W01 *opisuje zjawiska fizyczne, chemiczne i biologiczne zachodzące w przyrodzie*; K_W06 *ma podstawową wiedzę na temat systematyki, budowy i funkcjonowania organizmów żywych*; K_W17 *identyfikuje i objaśnia zjawiska fizyko-chemiczne wykorzystywane w technologiach ochrony środowiska*; K_U01 *identyfikuje, na podstawie kluczy oraz innych dostępnych narzędzi, elementy przyrody ożywionej*; K_U4 *przeprowadza doświadczenia w laboratorium pod nadzorem opiekuna*; K_U14 *wykorzystuje narzędzia inżynierii procesowej oraz proponuje sposoby pozyskiwania energii odnawialnej odpowiednie do warunków*. Zastrzeżenia budzi natomiast odnośnie jednego zwięzłego efektu kierunkowego K_W15 *ma szczegółową wiedzę w zakresie wybranych zagadnień związanych z ochroną środowiska i przyrody* do aż 8 efektów obszarowych. Osiągnięcie tego zestawu efektów pozwala na zdobycie przez absolwentów podstawowej wiedzy i umiejętności niezbędnej na rynku pracy, oraz w dalszej edukacji, oczekiwanych od absolwenta kierunku „ochrona środowiska”. Przeszkodą w osiągnięciu efektów, a przede wszystkim w ich weryfikacji, może być fakt, że są one realizowane przez bardzo dużą liczbę modułów, w skrajnych przypadkach jest to nawet kilkadziesiąt. Studenci wizytowanego kierunku nie byli zaznajomieni z pojęciem „efekty kształcenia” i w czasie spotkania z ZO PKA nikt z nich nie znał podziału efektów na zakresy: wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne. Wskazane jest podjęcie działań, które zaznajomią studentów z tymi zagadnieniami.

1.5.1

Nie dotyczy.

1.5.2

Treści kształcenia i sylabusy, w których zostały one umieszczone, wymagają zasadniczych korekt. Sylabusy są bardzo rozbudowane, składają się z trzech części: ogólnej oraz oddzielnej dotyczącej wykładu i ćwiczeń. Są przygotowane na każdy rok, a mimo to nie zawsze są aktualne np. *Biogeografia* – niezgodność efektów kierunkowych z obecnie obowiązującymi, podanymi przez Wydział. Treści programowe są opisane w sposób lakoniczny np. dla przedmiotu *Biogeografia* **i nie dają pewności, co do realizacji założonych efektów przedmiotowych**. W części z sylabusów brakuje powiązania efektów przedmiotowych z kierunkowymi np. *Biologia pasożytów*, *Ekologiczne i ewolucyjne podstawy funkcjonowania biosfery*, *Mikrobiologia ogólna*. Zaproponowane treści kształcenia wskazują na możliwość osiągnięcia wszystkich zakładanych efektów w zakresie wiedzy, **jednak analiza zalecanej literatury nasuwa zasadnicze wątpliwości, czy zawsze jest to wiedza aktualna**. W przypadku kilku przedmiotów podano literaturę, której nie można uznać za aktualną: *Mikrobiologia ogólna* (literatura z lat m.in. 1963,1969), *Teledetekcja i GIS w ochronie i kształtowaniu środowiska* (głównie z lat 1986-90) lub *Ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa* (podano do

ćwiczeń i wykładu po jednej pozycji literatury z 1984 i 1997 r.).

Znacznie większe zastrzeżenia budzi osiągnięcie wszystkich efektów w zakresie umiejętności np. czy wykład (*Zarządzanie środowiskiem przyrodniczym*) pozwala na nabycie umiejętności: *ocenia koszty bieżące ochrony środowiska*, być może zna zasady oceny tych kosztów, ale wtedy to nie jest umiejętność, lecz wiedza, podobnie, jak kolejna umiejętność przypisana temu przedmiotowi – *poznaje odpowiedzialność karną w ochronie środowiska*, to też należy zakwalifikować raczej jako wiedzę.

Zastrzeżenia budzi również to, czy każdy przedmiot realizuje w pełni tak dużą liczbę efektów przedmiotowych sformułowanych w sylabusach. W ponad 10 przedmiotach sformułowano więcej niż 10 efektów przedmiotowych, a w pojedynczych przypadkach było to ponad 15.

Ważnym elementem procesu kształcenia są prace dyplomowe, w tym przypadku licencjackie. Tematyka i charakter prac, które zostały poddane ocenie, są zgodne z kierunkiem. Wątpliwości budzi ich realizacja. Prace licencjackie mogą mieć charakter przeglądowy, jednak nie powinny się opierać głównie na podręcznikach i to jeszcze dość dawno temu wydanych. Prace te realizują efekty dla nich przewidziane w sylabusie dotyczącym seminarium, jednak wiedza ta nie zawsze jest w pełni aktualna.

Należy stwierdzić, że treści kształcenia wymagają gruntownej weryfikacji i pełniejszego przedstawiania w sylabusach, liczba efektów przedmiotowych powinna być znacząco zmniejszona, przedmiot nie powinien realizować nadmiernej liczby efektów kierunkowych. Analizie należy również poddać zamieszczone wykazy literatury podstawowej i uzupełniającej.

1.5.3.

Metody dydaktyczne stosowane w ramach poszczególnych modułów opisane są w sylabusach. Są to najczęściej: wykład, ćwiczenia laboratoryjne lub seminaryjne, prezentacja. W czasie hospitacji zajęć prowadzonych na kierunku stwierdzono, że nauczyciele akademicy byli dobrze przygotowani, metody dydaktyczne dobrano prawidłowo. Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy ze studentami oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. W programie uwzględniono dość duży udział ćwiczeń terenowych, co pozwala studentom na nabycie umiejętności praktycznych. Nieco gorzej należy ocenić możliwość osiągnięcia umiejętności w zakresie prac laboratoryjnych, ponieważ np. w ramach laboratorium z przedmiotu *Zanieczyszczenia i ochrona atmosfery* studenci praktycznie nie wykonują zajęć typu laboratoryjnego, a raczej ćwiczenia obliczeniowe, natomiast połowa czasu jest poświęcona na zapoznanie się z funkcjonowaniem laboratoriów należących do podmiotów gospodarczych. Jest to ciekawa forma dydaktyczna, jednak powinna być realizowana głównie w formie praktyk i przewidzianych w planie studiów zajęć terenowych, natomiast po zajęciach laboratoryjnych oczekuje się nabycia umiejętności wykonania podstawowych analiz. Studia na kierunku „ochrona środowiska” ze względu na bardzo małą liczbą studentów (na II roku są 2 osoby) mają zindywidualizowany charakter i powalają na bezpośrednią pracę nauczyciela z małą grupą studentów, co sprzyja osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

Studenci kierunku *ochrona środowiska* w czasie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA ocenili, że w trakcie studiów spotykają się z aktywizującymi formami kształcenia. Ich zdaniem proporcja pomiędzy godzinami zajęć o charakterze teoretycznym i praktycznym jest satysfakcjonująca. W ocenie większości studentów zajęcia dobrze przygotowują ich do prowadzenia podstawowych badań naukowych, które przeprowadzają a następnie prezentują ich wyniki.

1.5.4.

Studia na ocenianym kierunku trwają 6 semestrów po 30 punktów ECTS każdy, łącznie 180 punktów ECTS. Jest to powszechnie stosowane rozwiązanie w przypadku studiów licencjackich i w pełni wystarczające do zrealizowania programu kształcenia. Studia stacjonarne pierwszego stopnia, według planu studiów, przewidują 2280 godzin. Program studiów obejmuje m.in. grupę przedmiotów z zakresu nauk podstawowych (1530 godzin, 102 ECTS), przedmioty ogólne (180 godzin, 12 ECTS), przedmioty specjalnościowe i bloki zajęć do wyboru (480 godzin, 60 ECTS). Łączny nakład pracy dla większości przedmiotów jest wystarczający dla zrealizowania zakładanych efektów kształcenia. Zastrzeżenia budzą te przedmioty, którym przypisano nadmierną liczbę efektów np. *Teledetekcja i GIS w ochronie i kształtowaniu środowiska* – 18 efektów, 30 godz. (2 punkty ECTS).

1.5.5.

Przy tworzeniu systemu ECTS dla kierunku „ochrona środowiska” uwzględniono zasady Europejskiego Systemu Transferu Punktów, obowiązujące przepisy dotyczące warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia. Jeden punkt ECTS odpowiada efektom kształcenia, których uzyskanie wymaga od studenta średnio 25-30 godzin pracy, przy czym liczba godzin pracy studenta obejmuje zajęcia organizowane przez uczelnię, zgodnie z planem studiów oraz jego indywidualną pracę. Bilans punktów zawarto w sylabusach, dla każdego przedmiotu, określając ECTS wynikające z realizacji godzin kontaktowych (wykłady, ćwiczenia, zaliczenia i egzaminy, konsultacje) oraz niekontaktowych (przygotowanie do zaliczeń i egzaminu, studiowanie piśmiennictwa specjalistycznego, przygotowanie prac pisemnych i projektów).

Studia stacjonarne pierwszego stopnia, według planu studiów, przewidują 2280 godz. zajęć wymagających bezpośredniego kontaktu studentów i nauczyciela akademickiego, co odpowiada 91 punktom ECTS, a to stanowi 50,5% wszystkich punktów ECTS. Przypisanie punktów ECTS nie budzi zasadniczych wątpliwości poza takimi przypadkami, w których przedmiot mający 30 godz. wykładu np. *Podstawy ekologii wód, Biocenologia* ma przypisany tylko 1 punkt ECTS, co oznaczałoby całkowity brak pracy własnej studenta. Natomiast 3 tyg. praktyce, czyli max. 120 godz. przypisano w planie studiów aż 6 pkt ECTS, a powinno być raczej 4 ECTS i taka wartość znajduje się w sylabusie. W przypadku przedmiotów, którym przypisano zbyt dużo efektów, liczba punktów ECTS jest niewystarczająca, jednak w tych przypadkach należałoby ograniczyć liczbę efektów kształcenia, dostosowując ją do liczby godzin i punktów ECTS. Studenci realizują zajęcia z zakresu nauk humanistycznych i społecznych, za które otrzymują łącznie 5 pkt ECTS. W ramach bloku wspólnego realizowane są zajęcia powiązane z badaniami prowadzonymi na Wydziale w wymiarze 50 ECTS, w bloku specjalnościowym realizowanych jest dodatkowo 51 ECTS związanych z badaniami, co daje łącznie 101 pkt ECTS, a to stanowi 56% ogólnej liczby ECTS. Zajęcia praktyczne obejmują 125 ECTS, zajęcia z nauk podstawowych 90 ECTS, zajęcia z języka obcego 8 ECTS, a zajęcia niezwiązane z kierunkiem 1 ECTS. Wykaz zajęć związanych z badaniami prowadzonymi na Wydziale jest w pełni uzasadniony i ściśle związany z prowadzonymi badaniami oraz kierunkiem „ochrona środowiska”.

Studenci kierunku, uczestniczący w spotkaniu z ZO PKA nie byli w większości świadomi roli systemu punktów ECTS jako miernika średniego nakładu pracy studenta, jednak w czasie dyskusji stwierdzili, że punkty są przeważnie poprawnie przypisane do przedmiotów.

1.5.6.

Studenci kierunku *ochrona środowiska* mają możliwość wyboru zajęć o łącznej liczbie 54 ECTS oraz przedmiotu ogólnouczelnianego (1 pkt ECTS), co stanowi 30,5% łącznej liczby punktów ECTS. Realizują to poprzez wybór bloku specjalizacyjnego. W przypadku tak małej liczby studentów jest to konieczność, ponieważ trudno sobie wyobrazić wybór 2 przedmiotów przez rok składający się z 2 studentów. Rozwiązanie to można nieco uatrakcyjnić dając zestaw przedmiotów, z których studenci sami kompletują sobie ten blok specjalizacyjny wybierając np. 10 przedmiotów z 15. Inną możliwością jest wprowadzenie wyboru przedmiotów humanistycznych z szerokiej oferty uczelnianej. Pewną formą zajęć wybieralnych jest również sama praca licencjacka.

Studenci w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili pozytywną ocenę możliwości indywidualizacji procesu kształcenia w ramach kierunku, co więcej podkreślali również, że pomiędzy poszczególnymi specjalnościami występują realne różnice.

1.5.7.

Według planu studiów proporcja liczby godzin wykładów do ćwiczeń wynosi: 810 godzin wykładów i 1470 godzin ćwiczeń, w tym 75 godz. ćw. terenowych. Przyjęte proporcje są bardzo korzystne i stwarzają możliwości nabycia wielu umiejętności przez studentów tego kierunku, **które nie zawsze są w pełni wykorzystane**. Według przepisów obowiązujących w uczelni liczebność grup wynosi: 10-15 studentów dla zajęć projektowych, 12-15 dla zajęć terenowych, 25-30 dla zajęć audytoryjnych, grupy seminaryjne nie powinny przekraczać 16 osób (Uchwała Senatu UKW Nr 4/2016/2017 z dnia 25 października 2016 r.). Liczba grup jest ustalana przez Władze uczelni na podstawie aktualnego stanu studentów przekazywanego przez dziekanat. Ze względu na małą liczbę studentów na kierunku „ochrona środowiska” liczebność grup na poszczególnych rocznikach jest znacznie mniejsza i wynosi od 2 do 13, co stwarza bardzo korzystne warunki do osiągnięcia efektów kształcenia. Na kierunku nie

są prowadzone zajęcia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

W opinii ZO PKA, jak i studentów kierunku uczestniczących w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA, liczba godzin przypisanych do poszczególnych zajęć oraz formy zajęć w ramach przedmiotów są dobrane prawidłowo. Studenci pozytywnie wyrazili się również o proporcji między zajęciami teoretycznymi i praktycznymi – w ich odczuciu bardzo często zajęcia mają charakter praktyczny lub aktywizujący, co nie zawsze wynika z analizy przedstawionej dokumentacji. Według ZO PKA również sekwencja przedmiotów określona w planie studiów jest prawidłowa, spójna i nie wymaga wprowadzania zmian. Liczebność grup zajęciowych, w tym grup wykładowych, ćwiczeniowych czy laboratoryjnych umożliwia prowadzenie zajęć w odpowiednich warunkach. Nie zdarzały się nigdy sytuacje związane z odbywaniem zajęć w salach nieodpowiednio dobranych do wielkości grup. Studenci zwrócili przy tym uwagę na niedużą liczbę kształcących się na kierunku.

1.5.8

Plan studiów przewiduje praktykę zawodową w wymiarze 3 tygodni realizowaną po czwartym semestrze. W sylabusie prawidłowo określono treści kształcenia, jakie powinien realizować student w czasie praktyk, które są prawidłowe dla kierunku *ochrona środowiska*. O ile ogólne efekty w zakresie wiedzy mogą być w zdecydowanej większości przypadków osiągnięte, to dość szczegółowe efekty w zakresie umiejętności np. *Wykazuje umiejętność sporządzania dokumentacji naukowo-badawczej/ usługowej realizowanej w jednostce prowadzącej praktykę zawodową*, mogą być trudne do osiągnięcia ze względu na miejsce odbywania praktyk.

Zdecydowanej poprawy wymagają zasady organizacji i zaliczania praktyk. Wydział nie dokonuje weryfikacji praktykodawców. W zasadzie student znajduje sam miejsce praktyk, które jest akceptowane przez koordynatora i tak np. w roku akademickim 2013/2014 na 13 studentów aż 8 osób odbywało te praktyki w gospodarstwach rolnych, które mogą nie zapewniać realizacji założonych efektów kształcenia, co potwierdzają opisy czynności zawarte w dzienniczkach praktyk. W kolejnych latach ta sytuacja uległa poprawie i tylko nieliczne osoby trafiły do gospodarstw rolnych. Bardzo ograniczony jest system kontroli studentów realizujących praktyki. W sylabusie znajduje się zapis *”Kontrolowanie przebiegu praktyki polega na przeprowadzeniu hospitacji praktyk, które odbywają się na terenie Bydgoszczy ...”*, **natomiast praktyki odbywane w innych miejscowościach z zasady nie są kontrolowane, a wynika to z zapisu uczelnianego regulaminu praktyk.** Zaliczanie praktyk odbywa się wyłącznie na podstawie przedstawianych dokumentów: dziennika praktyk i opinii opiekuna w miejscu odbywania praktyki i ewentualnie hospitacji praktyki. **Stosowane rozwiązania nie zapewniają pełnej weryfikacji uzyskanych efektów kształcenia przez wszystkich studentów.** Studenci w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA stwierdzili, że mają świadomość niedoskonałości takiej weryfikacji, ale pozytywnie ocenili udział w praktykach zawodowych. Przyznali, że znają zasady organizacji praktyk i w ich ocenie przebieg praktyk był zgodny z wewnętrznymi regulacjami obowiązującymi w uczelni.

1.5.9.

Wydział podejmuje szerokie działania mające na celu umiędzynarodowienie kształcenia, zapewnia studentom ofertę zajęć do wyboru (kilka przedmiotów) w j. angielskim. W programie studiów na ocenianym kierunku realizowane są lektoraty z języka obcego w wymiarze 120 godz. (8 ECTS) w semestrach od 1 do 4. Studenci mają do wyboru lektorat z języka angielskiego, niemieckiego, francuskiego lub rosyjskiego. W ramach strategii umiędzynarodowienia studiów podpisano umowy w sprawie wymiany studentów kierunków prowadzonych przez Wydział z partnerami w ramach programu Erasmus+. Większość z nich dotyczy kierunku *biologia*, jednak 3 z nich również są przeznaczone dla studentów z kierunku *ochrona środowiska* (Polytechnic Institute of Braganca, Constantine the Philosopher University of Nitra, Slovak University of Agriculture in Nitra). Niestety zainteresowanie studentów tymi możliwościami jest niewielkie i nie przekłada się na studiowanie w uczelniach partnerskich. Zgodnie z otrzymanym raportem samooceny, w ramach Erasmus+ w ciągu ostatnich 2 lat w wymianie brał udział jeden student ocenianego kierunku, ale podkreślenia wymaga fakt, że na kierunku kształci się łącznie 25 osób, a trzy lata temu było zaledwie 33 studentów. Studenci w czasie spotkania z ZO PKA pozytywnie ocenili dostępną ofertę wymiany zagranicznej. Jako główne przyczyny niskiej liczby osób korzystających z programu wskazali kwestie materialne oraz inne

zobowiązania w czasie studiów. Kształcenie w ramach lektoratów należy ocenić pozytywnie.

1.6.1.

Rekrutacja na kierunek „ochrona środowiska” studia I stopnia przebiega według zasad określonych w uchwale senatu. W roku akad. 2016/2017 jest to Uchwała Nr 101/2014/2015 w sprawie ustalenia szczegółowych warunków i trybu rekrutacji na studia w roku akademickim 2016/2017. Rejestracja jest prowadzona poprzez Internet, a szczegółowy tryb postępowania określa Zarządzenie Nr 35/2015/2016 Rektora UKW w sprawie wprowadzenia Regulaminu rejestracji internetowej na studia w UKW w roku akad. 2016/2017 oraz terminów rejestracji i składania dokumentów przez kandydatów na studia w roku akad. 2016/2017. Postępowanie ma charakter konkursowy. Szczegółowe zasady rekrutacji na kierunek *ochrona środowiska* określa Załącznik nr 6 do Uchwały Nr 101/2014/2015 Senatu UKW z dnia 26 maja 2015 r. Przyjęcie kandydatów na I rok studiów odbywa się na podstawie rankingu średniej ocen (punktów) uzyskanej na egzaminie maturalnym („nowa matura”, matura międzynarodowa”) lub na egzaminie dojrzałości („stara matura”). Ocnom ze świadectwa uwzględnianym w procesie kwalifikacji przypisuje się liczbę punktów, w przypadku „nowej matury” z uwzględnieniem poziomu zdanej matury. Jeżeli kandydat na egzaminie maturalnym lub na egzaminie dojrzałości zdawał biologię lub chemię, to liczbę przyznanych punktów za wymienione przedmioty podwyższa się o 20%. Zasady rekrutacji są przejrzyste i zapewniają równe szanse wszystkim kandydatom. Limity przyjęć na rok akademicki 2016/2017 określa Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 57/2015/2016 Senatu UKW z dnia 26 kwietnia 2016 r. Dla kierunku *ochrona środowiska* na WNP było to 18. Uczelnia informuje o warunkach rekrutacji na kierunek przy pomocy portalu rekrutacyjnego oraz strony Instytutu. Obie strony zawierają w pełni istotne informacje z perspektywy kandydata na studia, w szczególności terminy, wykazy dokumentów i opłaty, z wyjątkiem przedstawienia kierunkowych efektów kształcenia, które mogą być pomocne dla kandydatów na studia. Strona rekrutacyjna jest dodatkowo dostępna w języku angielskim. W opinii studentów kierunku biorących udział w spotkaniu z ZO PKA, zasady rekrutacji i proces rekrutacyjny są przejrzyste, sprawiedliwe i sprawne.

1.6.2.

Na Wydziale wprowadzono *Ogólne zasady i warunki potwierdzania efektów uczenia się oraz powoływania i funkcjonowania komisji weryfikujących na Wydziale Nauk Przyrodniczych UKW w Bydgoszczy* (Uchwała Rady WNP nr 68/2015/2016 z dnia 10.05.2016 r.). Dotychczas na Wydziale nie wystąpiono z wnioskiem o potwierdzenie efektów uczenia się uzyskanych poza formalnym systemem kształcenia. Weryfikacja skuteczności wprowadzonych zasad możliwa będzie po przeprowadzeniu pierwszej procedury potwierdzania efektów uczenia się. Informacja o zasadach potwierdzania efektów uczenia jest dostępna na stronie internetowej Wydziału.

1.7.1.

Metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są opisane w sylabusach dla poszczególnych modułów. System oceniania jest przedstawiany studentom podczas pierwszych zajęć. Metodami weryfikacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy są m.in. egzaminy, kolokwia, sprawdziany pisemne i odpowiedzi ustne. Są to metody w pełni poprawne, można rozważyć ograniczenie stosowania testów na rzecz pytań otwartych. Zastrzeżenia budzi to, czy zawsze duża liczba efektów przypisanych jednemu przedmiotowi jest możliwa do sprawdzenia np. *Teledetekcja i GIS w ochronie i kształtowaniu środowiska* – 7 efektów przedmiotowych, a praca kontrolna składająca się z trzech pytań w zasadzie sprawdza tylko 3 efekty. W przypadku umiejętności stosuje się następujące metody: sprawozdania, przedłużona obserwacja nauczyciela, prezentacja, dyskusja, kolokwium. Kompetencje społeczne sprawdzane są poprzez przedłużoną obserwację nauczyciela, prezentacje, dyskusje oraz pracę w terenie. Przyjęte metody są prawidłowe, **jednak ocena prac przejściowych wskazuje na zbyt duży udział prac pisemnych sprawdzających samą wiedzę. Należy położyć większy nacisk na samodzielne wykonywanie opracowań przez studentów** np. jak z przedmiotu *Gospodarka odpadami i biotechnologia w ochronie środowiska*. Efekty kształcenia osiągnane w trakcie praktyk są weryfikowane na podstawie dziennika praktyk i opinii opiekuna praktyki w miejscu jej odbywania, **co należy uznać za niewystarczające.**

Zasady przebiegu procesu dyplomowania określono w Regulaminie Studiów UKW oraz wewnętrznych regulacjach Jednostki. Studenci wykonują prace licencjackie. Prace są oceniane w formie pisemnej przez opiekuna i jednego recenzenta, **niestety te oceny często mają bardzo lakoniczny charakter i nie można ich uznać za prawidłową ocenę pracy dyplomowej**. Studia kończą się egzaminem dyplomowym przed komisją powołaną przez dziekana. Na podstawie analizy protokołów egzaminu dyplomowego stwierdzono, że pytania na egzaminie dyplomowym często dotyczą ściśle tematyki związanej z pracą dyplomową. Analiza procesu dyplomowania wskazuje, że jest to **slabe ogniwo procesu kształcenia** na tym kierunku. O ile tematyka prac jest prawidłowa, to stwierdza się prace będące przeglądem treści podręcznikowych, zastrzeżenia budzi rzetelność ich oceny – lakoniczna ocena merytoryczna prac, a sam egzamin dyplomowy nie zawsze weryfikuje efekty kształcenia uzyskane w procesie kształcenia na tym kierunku – zadawane pytania dotyczą najczęściej tylko tematyki pracy.

Studenci kierunku *ochrona środowiska* uczestniczący w spotkaniu z ZO PKA nie zgłaszali uwag do sposobów i rzetelności ocen oraz wyrazili opinię, że ogólne zasady oceniania egzaminu dyplomowego są transparentne i sprawiedliwe, podobnie jak przebieg i organizacja wspomnianego egzaminu.

1.7.2

Ogólne zasady weryfikacji efektów kształcenia są określone w Regulaminie Studiów UKW. W sylabusach zawarte są informacje na temat szczegółowego sposobu sprawdzania efektów kształcenia dla przedmiotu z odniesieniem do form zajęć. Zaprojektowany system sprawdzania i weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia jest prawidłowy i wiarygodny, jednak stosowanie **w praktyce budzi zastrzeżenia** np. możliwość sprawdzenia dużej liczby efektów kształcenia za pomocą kilku prostych pytań, wyjątkowo krótkie oceny merytoryczne prac dyplomowych, pytania na egzaminie dyplomowym odnoszące się tylko do treści pracy. Analiza ocen z ostatniej sesji wskazuje na pewne odstępstwo od rozkładu normalnego (zawyżona liczba ocen bardzo dobrych).

W czasie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci kierunku pozytywnie odnieśli się do funkcjonowania systemu oceniania wskazując regulamin studiów, sylabusy przedmiotów oraz informacje przedstawiane na pierwszych zajęciach jako źródło praktycznych informacji o zasadach zaliczenia przedmiotu. Zasady określone w Regulaminie Studiów UKW to powszechnie spotykane oraz transparentne zasady zaliczenia przedmiotów, umożliwiające studentowi egzekwowanie sprawiedliwego oceniania. Zastrzeżenie budzi brak zapisu uprawniającego studenta do wglądu we własne prace cząstkowe w trakcie studiów. Studenci nie zgłaszali uwag w tym zakresie w trakcie spotkania, ale można formalnie zagwarantować taką możliwość. Pozytywnie należy ocenić ustalenie terminu wyznaczenia egzaminów 2 tygodnie przed sesją oraz prawo do wnioskowania o zaliczenie komisyjne. Studenci w czasie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA nie zgłaszali innych uwag w tym zakresie.

Na kierunku nie prowadzi się zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

3. Uzasadnienie

Koncepcja kształcenia na kierunku „ochrona środowiska” jest spójna z misją oraz celami strategicznymi Wydziału i Uczelni. Na plany rozwojowe kierunku istotny wpływ ma bardzo niskie zainteresowanie kandydatów tym kierunkiem, co może w skrajnym przypadku prowadzić do jego zamknięcia. Łącznie dla kierunku sformułowano 44 efekty kształcenia, należy rozważyć ograniczenie liczby efektów szczególnie w zakresie kompetencji społecznych i ewentualnie wiedzy. Znacznym utrudnieniem w ich osiągnięciu, a przede wszystkim w ich weryfikacji, może być fakt, że są one realizowane przez bardzo dużą liczbę modułów, w skrajnych przypadkach jest to nawet kilkadziesiąt. W ponad 10 przypadkach sformułowano więcej niż 10 efektów przedmiotowych, a w pojedynczych przypadkach było ich ponad 15. Osiągnięcie tego zestawu efektów pozwala na zdobycie przez absolwentów podstawowej wiedzy i umiejętności niezbędnej na rynku pracy oraz w dalszej edukacji. Zaproponowane treści kształcenia wskazują na możliwość osiągnięcia wszystkich efektów w zakresie wiedzy, **jednak analiza zalecanej literatury nasuwa zasadnicze wątpliwości, czy zawsze jest to wiedza aktualna**. W przypadku kilku przedmiotów podano literaturę, której nie można uznać za aktualną: *Mikrobiologia ogólna, Teledetekcja i GIS w ochronie i kształtowaniu środowiska, Ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa*. Zastrzeżenia budzi osiągnięcie wszystkich efektów w zakresie

umiejętności np. czy wykład (Zarządzanie środowiskiem przyrodniczym) pozwala na nabycie umiejętności: *ocenia koszty bieżące ochrony środowiska?* Być może zna zasady oceny tych kosztów, ale wtedy to nie jest umiejętność, lecz wiedza podobnie, jak kolejna umiejętność przypisana temu przedmiotowi – *poznaje odpowiedzialność karną w ochronie środowiska* (to też należy zakwalifikować jako wiedzę). Organizacja procesu kształcenia jest właściwa. System ECTS został wdrożony prawidłowo, kilka przypadków wymaga drobnych korekt liczby punktów ECTS.

Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy ze studentami oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, zastrzeżenia pojawiają się w przypadku **umiejętności**.

Plan studiów zapewnia studentom wybór 30% zajęć. Ze względu na małą liczbę studentów na kierunku „ochrona środowiska” liczebność grup na poszczególnych rocznikach jest mała i wynosi od 2 do 13, co stwarza bardzo korzystne warunki do osiągnięcia efektów kształcenia.

Wydział **nie dokonuje weryfikacji** praktykodawców, a student znajduje sam miejsce praktyk. Zaliczanie praktyk odbywa się wyłącznie na podstawie przedstawianych dokumentów: dziennika praktyk i opinii opiekuna w miejscu odbywania praktyki i ewentualnie hospitacji praktyki. Kontroli podlegają tylko praktyki realizowane na terenie Bydgoszczy. **Stosowane rozwiązania nie zawsze zapewniają osiągnięcie założonych efektów kształcenia oraz weryfikację uzyskanych efektów kształcenia** przez wszystkich studentów.

ZO PKA pozytywnie ocenia dostępną ofertę wymiany zagranicznej, która nie jest wykorzystywana przez studentów ze względu na kwestie materialne oraz inne zobowiązania w czasie studiów.

Na Wydziale wprowadzono *Ogólne zasady i warunki potwierdzania efektów uczenia się oraz powoływania i funkcjonowania komisji weryfikujących*.

Zasady rekrutacji są przejrzyste zrozumiałe i równe dla wszystkich kandydatów.

Metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są opisane w sylabusach. Metodami weryfikacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy są np. egzaminy, kolokwia, sprawdziany pisemne i odpowiedzi ustne. Są to metody poprawne, ale można rozważyć ograniczenie stosowania testów na rzecz pytań otwartych. Zastrzeżenia budzi dość częste stosowanie tych metod do oceny umiejętności. Ocena prac przejściowych dokonana przez ZO PKA wskazuje na **zbyt duży udział prac pisemnych sprawdzających samą wiedzę. Należy położyć większy nacisk na wykonywanie opracowań przez studentów** (samodzielnych lub zespołowych), które podlegają ocenie.

Analiza procesu dyplomowania wskazuje, że **jest to bardzo słabe ogniwo procesu kształcenia** na tym kierunku, o ile tematyka prac jest prawidłowa, to stwierdza się prace będące przeglądem treści podręcznikowych, zastrzeżenia budzi rzetelność ich oceny merytorycznej (często lakoniczna), a sam egzamin dyplomowy nie zawsze weryfikuje efekty kształcenia uzyskane w procesie kształcenia na tym kierunku.

4. Zalecenia

- uporządkowanie przypisania kierunku do dziedzin nauki i dyscyplin naukowych,
- ograniczenie liczby efektów modułowych składających się na realizację efektu kierunkowego,
- weryfikacja metod służących sprawdzaniu umiejętności,
- korekta sylabusów obejmująca: aktualizację treści kształcenia i zalecanej literatury, efekty kształcenia dla modułu i jednoznaczne ich powiązanie z efektami kierunkowymi,
- weryfikacja miejsc, w których studenci odbywają praktyki i objęcie kontrolą praktyk odbywanych poza Bydgoszczą,
- wprowadzenie zaliczenia praktyk polegającego na egzaminie przeprowadzanym przez koordynatora praktyk lub komisję do tego celu powołaną,
- zdecydowanej korekty wymaga proces dyplomowania w tym:
 - dobór literatury wykorzystywanej w pracach,
 - ocena prac dyplomowych, powinna mieć bardziej merytoryczny charakter,
 - zakres egzaminu dyplomowego, nie może się ograniczać do tematyki pracy dyplomowej,
- umieszczenie kierunkowych efektów kształcenia przy opisie kierunku na Portalu Rekrutacyjnym UKW,
- wprowadzenie do Regulaminie Studiów UKW prawa studenta do wglądu we własne prace

cząstkowe w ramach toku studiów.

2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia

2.1 Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy-zapewniający realizację programu studiów w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a ich liczba jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku.*

2.2 Dorobek naukowy, doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. W przypadku, gdy zajęcia realizowane są z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, kadra dydaktyczna jest przygotowana do prowadzenia zajęć w tej formie.*

2.3 Prowadzona polityka kadrowa umożliwia właściwy dobór kadry, motywuje nauczycieli akademickich do podnoszenia kwalifikacji naukowych i rozwijania kompetencji dydaktycznych oraz sprzyja umiędzynarodowieniu kadry naukowo-dydaktycznej.

2.4 Jednostka prowadzi badania naukowe w zakresie obszaru/obszarów wiedzy, odpowiadającego/odpowiadających obszarowi/obszarom kształcenia, do którego/których został przyporządkowany kierunek, a także w dziedzinie/dziedzinach nauki oraz dyscyplinie/dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.*

2.5 Rezultaty prowadzonych w jednostce badań naukowych są wykorzystywane w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz w jego realizacji.

1. Ocena: w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

2.1

Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe na ocenianym kierunku studiów odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim. Do minimum kadrowego ocenianego kierunku Zespół Oceniający PKA zaliczył wszystkie osoby zgłoszone przez uczelnię – łącznie 10 osób w tym dwóch profesorów, czterech doktorów habilitowanych i czterech doktorów. Wszystkie osoby zaliczone do minimum kadrowego kierunku *ochrona środowiska* posiadają dorobek naukowy zapewniający realizację programu kształcenia w obszarze nauk przyrodniczych, przede wszystkim w dziedzinie nauk biologicznych, w zakresie dyscyplin naukowych głównie biologii, ale także ekologii i ochrony środowiska, do których odnoszą się efekty kształcenia ocenianego kierunku. Dorobek ten znajduje potwierdzenie w opublikowanych artykułach naukowych, monografiach, podręcznikach i skryptach. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a stosunek liczby nauczycieli stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów kierunku *ochrona środowiska* dla studiów I stopnia wynosi 2,4 (24 studentów/10 nauczycieli akademickich) (stan na 31.10.2016 r.). Tym samym jednostka spełnia wymagania §17 ust. 1 pkt. 1 w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz.1370.).

2.2

Dorobek naukowy, doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. Prowadzący przedmiot *Matematyka* legitymuje się wprawdzie dyplomem doktora habilitowanego nauk biologicznych w dyscyplinie biologia, tym niemniej zakres zainteresowań badawczych oraz dorobek naukowy dotyczy modelowania matematycznego i jest wystarczający do prowadzenia przedmiotu interdyscyplinarnego,

z pogranicza biologii i matematyki. Wykaz dorobku naukowego nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku tak jak i wszystkich nauczycieli UKW, jest w całości łatwo dostępny poprzez sieć Internet, w zasobach Biblioteki UKW, w systemie Expertus.

2.3

Polityka kadrowa prowadzona przez Wydział Nauk Przyrodniczych UKW sprzyja i umożliwia właściwy dobór kadry oraz motywuje nauczycieli akademickich do podnoszenia kwalifikacji naukowych i jednocześnie rozwijania kompetencji dydaktycznych (stypendia i urlopy naukowe, redukcja pensum, nagrody rektorskie). W ciągu ostatnich 5 lat rozwój kadry naukowo-dydaktycznej w Jednostce prowadzącej oceniany kierunek (wg raportu samooceny) wyraża się liczbą: 1 tytuł profesora, 8 habilitacji, 8 doktoratów. Nauczyciele akademicy oceniani są przez Wydziałową Komisję ds. Rozwoju i Oceny Kadry na podstawie formularzy wypełnianych przez osobę ocenianą, w której zawarta jest również opinia bezpośredniego przełożonego. Podczas oceny kluczowym elementem jest działalność naukowa ocenianego pracownika, przejawiająca się w publikowaniu artykułów w jak najwyżej punktowanych czasopismach. Oceniane są także osiągnięcia dydaktyczne oraz działalność organizacyjna na rzecz Wydziału. Ewaluacja kadry dokonywana jest także przez studentów na podstawie ankiet wypełnianych za pomocą systemu internetowego USOSweb (ocena jest dobrowolna, odbywa się po odbyciu kursu danego przedmiotu i jest przeprowadzana przez studentów wszystkich roczników). Niestety mała liczba studiujących na ocenianym kierunku studentów wprost proporcjonalnie przekłada się na niewielką liczbę wypełnianych ankiet, ponadto nie sprzyja zachowaniu anonimowości ankiety. Hospitacje zajęć na ocenianym kierunku prowadzone są zgodnie z regulaminem Wydziału i uczelni. Jednostka czyni starania w pozostawieniu na uczelni własnych absolwentów osiągających najlepsze wyniki. Jednocześnie poprzez motywację pracowników do podnoszenia kwalifikacji naukowych między innymi przez publikowanie artykułów w wysoko punktowanych czasopismach z IF i udział pracowników w projektach międzynarodowych, wspiera kontakty zagraniczne oraz pośrednio umiędzynarodowienie kadry dydaktycznej.

2.4

Pracownicy naukowcy Wydziału Nauk Przyrodniczych UKW prowadzą badania naukowe w zakresie obszaru wiedzy oraz dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, do których został przyporządkowany kierunek kształcenia *ochrona środowiska* i do których odnoszą się efekty kształcenia. W ramach dyscypliny **ochrona środowiska**, badania dotyczą głównie ochrony wód i powietrza m.in. badań stopnia eutrofizacji wybranych zbiorników wód stojących i cieków nieobjętych badaniami WIOŚ, mikrobiologicznej oceny zanieczyszczenia powietrza czy wykorzystania aeratorów Pol-Osteg w systemach napowietrzania dla oczyszczalni ścieków. Natomiast w ramach dyscypliny **ekologia** prowadzone są badania nad zróżnicowaniem i ekologią owadów zapylających, czy też bakteriami planktonowymi, bentosowymi i epifitycznymi wód. Najwięcej tematów badawczych na Wydziale Nauk Przyrodniczych UKW w Bydgoszczy przyporządkować można dyscyplinie **biologia**. Obiektami badawczymi są tu przykładowo drzewa leśne, grzyby strzępkowe lub bakterie. Badane są liczne procesy genetyczne, szata roślinna czy zagadnienia związane z biotechnologią. Odbywający się rozwój badań oraz uzyskane granty pozwalają przypuszczać, iż w przyszłości osiągnięcia naukowe pracowników jednostki będą rosły.

2.5

Rezultaty prowadzonych w Jednostce badań są wykorzystywane zarówno w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia, jak i jego realizacji. Moduły zajęć związane z prowadzonymi badaniami naukowymi służące zdobywaniu przez studenta wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych to m.in.: *Genetyka, Mikrobiologia ogólna, Mikrobiologia środowiskowa, Botanika, Zoologia, Mikologia, Bioróżnorodność i jej przemiany, Biochemia, Ekologia ogólna, Podstawy ekologii wód, Biogeografia, Bioindykacja i monit. środowiska, Ochrona wód i gosp. wod.-ściek., Gospodarka odpadami i biotech. w ochronie środowiska, Zagrożenia środ. i ich skutki, Problemy inżynierii proc., Techniki pracy terenowej z [...], Biologia środowiskowa, Flora Polski, Fauna Polski, Biocenologia, Problemy wybranych obszarów chronionych, Roślinność Polski, Wybrane zagadnienia z zoologii gleby, Monitoring entomologiczny, Mikologia stosowana, Ochrona różnorodności biol. grzybów, Ekosystemy solniskowych i ich znaczenie w turystyce, Grzyby mikoryzowe w ekosystemach,*

Seminarium dyplomowe. Studenci ocenianego kierunku są włączani w proces badań naukowych w niewielkim stopniu, co spowodowane jest prowadzeniem przez Jednostkę wyłącznie studiów pierwszego stopnia. Uruchomienie studiów drugiego stopnia i potrzeba wykonywania pracy magisterskiej przez studentów na pewno zintensyfikuje zaangażowanie studentów w prowadzone badania naukowe. Niemniej studenci kierunku *ochrona środowiska* są w procesie dydaktycznym zachęceni do poszerzania wiedzy poprzez wykonywanie badań naukowych na przykład w ramach członkostwa w kołach studenckich czy pisanie pracy dyplomowej, co w znacznym stopniu podnosi ich zdobyte kwalifikacje.

3. Uzasadnienie

Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe na kierunku studiów *ochrona środowiska* UKW w Bydgoszczy posiadają dorobek naukowy w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi nauk przyrodniczych, wskazanemu dla kierunku w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do której odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku. Wymagania dotyczące minimum kadrowego na kierunku *ochrona środowiska* zostały spełnione. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a ich liczba jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku. Badania naukowe prowadzone przez nauczycieli akademickich Wydziału Nauk Przyrodniczych UKW mają charakter interdyscyplinarny i zawierają się w tym obszarze wiedzy, co zapewnia realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku na studiach I stopnia. Prowadzone badania naukowe w ocenianej Jednostce zapewniają także osiąganie przez studentów założonych efektów kształcenia. Projekty i badania naukowe realizowane na Wydziale niewątpliwie przyczyniają się do ogólnego rozwoju badań naukowych, co ma odzwierciedlenie w nauczaniu i jest wykorzystywane w doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz w jego realizacji. Polityka kadrowa na Wydziale Nauk Przyrodniczych UKW jest prowadzona w sposób prawidłowy, motywujący nauczycieli akademickich do podnoszenia kwalifikacji naukowych.

4. Zalecenia: **nie ma**

3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia

3.1 Jednostka współpracuje z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym, w tym z pracodawcami i organizacjami pracodawców, w szczególności w celu zapewnienia udziału przedstawicieli tego otoczenia w określaniu efektów kształcenia, weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji, organizacji praktyk zawodowych, w przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku praktyki te zostały uwzględnione.*

3.2 W przypadku prowadzenia studiów we współpracy lub z udziałem podmiotów zewnętrznych reprezentujących otoczenie społeczne, gospodarcze lub kulturalne, sposób prowadzenia i organizację tych studiów określa porozumienie albo pisemna umowa zawarta pomiędzy uczelnią a danym podmiotem.*

1. Ocena: **znacząco**

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

3.1.

Wydział podejmuje inicjatywy związane z poszerzeniem współpracy z otoczeniem gospodarczym, np. w 2014 r. przeprowadzono cykl spotkań z przedstawicielami pracodawców w ramach projektu Program Rozwoju UKW, finansowanego z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach EFS. Jednak w przypadku ocenianego kierunku na spotkanie (z zaproszonych 45 osób), przyszła tylko jedna osoba z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, która zwróciła uwagę na konieczność szerszego poruszania w programie kształcenia aspektów prawnych ochrony środowiska. Udział w pracy Rady Interesariuszy Zewnętrznych kierunków przyrodniczych realizowanych przez WNP UKW w roku akademickim 2016/17 pisemnie potwierdziło 5 reprezentujących m.in.: Polskie Towarzystwo Botaniczne, EkoStudium Leszek Koziróg, Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych w Słupsku. Przedstawiciele interesariuszy zewnętrznych mają bardzo mały wpływ na opracowywanie programu kształcenia na kierunku *ochrona środowiska*, a sam program jest zaopiniowany przez absolwenta tego

kierunku. Przedstawiciele otoczenia gospodarczego nie są włączani w pracę np. Rady Programowej kierunku. Intensyfikacji wymaga również współpraca z jednostkami oferującymi miejsca praktyk dla studentów. Kontakty ograniczają się do jednostek znajdujących się w Bydgoszczy, natomiast brak praktycznego kontaktu z jednostkami spoza Bydgoszczy, ponieważ nie prowadzi się nawet wrywkowej kontroli tych miejsc i prawidłowości odbywania praktyki przez studenta.

3.2.

Wydział nie prowadzi studiów w ramach formalnej współpracy z podmiotem zewnętrznym.

3. Uzasadnienie

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest w trakcie nawiązywania bliższych kontaktów. Udział tej grupy interesariuszy w kształtowaniu sylwetki absolwenta jest minimalny, jednak podejmowane inicjatywy mogą to w niedalekiej przyszłości poprawić. Brak jest również należytej dbałości o współpracę z jednostkami przyjmującymi studentów na praktyki i oceny tej oferty pod kątem realizacji założonych efektów kształcenia.

4. Zalecenia

- intensyfikacja współpracy z przedstawicielami otoczenia gospodarczego i społecznego w zakresie doskonalenia programu kształcenia,
- włączenie przedstawicieli otoczenia gospodarczego do składu Rady Programowej lub Rady Interesariuszy Zewnętrznych,
- nawiązanie bliższej współpracy z jednostkami przyjmującymi studentów na praktyki, weryfikacja tych miejsc połączona np. z kontrolą odbywanych tam praktyk.

4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólniakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, a także prowadzenie badań naukowych

4.1 Liczba, powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych, w tym laboratoriów badawczych ogólnych i specjalistycznych są dostosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku, tj. liczby studentów oraz do prowadzonych badań naukowych. Jednostka zapewnia studentom dostęp do laboratoriów w celu wykonywania zadań wynikających z programu studiów oraz udziału w badaniach.*

4.2 Jednostka zapewnia studentom ocenianego kierunku możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych i informacyjnych, w tym w szczególności dostęp do lektury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach, oraz do Wirtualnej Biblioteki Nauki.*

4.3 W przypadku, gdy prowadzone jest kształcenie na odległość, jednostka umożliwia studentom i nauczycielom akademickim dostęp do platformy edukacyjnej o funkcjonalnościach zapewniających co najmniej udostępnianie materiałów edukacyjnych (tekstowych i multimedialnych), personalizowanie dostępu studentów do zasobów i narzędzi platformy, komunikowanie się nauczyciela ze studentami oraz pomiędzy studentami, tworzenie warunków i narzędzi do pracy zespołowej, monitorowanie i ocenianie pracy studentów, tworzenie arkuszy egzaminacyjnych i testów

1. Ocena: w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.

4.1

Wydział Nauk Przyrodniczych rozmieszczony jest w kilku budynkach zlokalizowanych w większości niedaleko siebie. Studenci nie mają kłopotów z przemieszczaniem się pomiędzy budynkami w przerwach między zajęciami. Dzięki otrzymaniu dofinansowania (dotacja celowa MNiSW nr 27441/E-349/R/2014 lipca 2014 r w kwocie 1 775 000 zł) większość sal wykładowych i pomieszczeń laboratoryjnych jest nowocześnie umeblowana oraz wyposażona w aparaturę badawczą i dydaktyczną (sprzęt audiowizualny, aparatura i meble laboratoryjne, pracownie komputerowe). Zajęcia dydaktyczne odbywają się w nowoczesnych pomieszczeniach Jednostki zlokalizowanych w nowych budynkach (w obiektach na ul. Poniatowskiego i przy Al. Powstańców Wielkopolskich) a także w zabytkowym budynku Instytutu Biologii Środowiska przy Al. Ossolińskich 12, ale i w nim znajdują

się liczne laboratoria badawcze i pracownie (Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Kultur in vitro, Taksonomii i Geografii Roślin, Geobotaniki, Taksonomii i Geografii Zwierząt). Studenci ocenianego kierunku mają do dyspozycji w sumie 33 laboratoria badawcze zlokalizowane w czterech budynkach (Al. Powstańców Wielkopolskich 10, ks. J. Poniatowskiego 12, K. Chodkiewicza 30, Al. Ossolińskich 12) należących do dwu instytutów badawczych: Biologii Eksperymentalnej i Biologii Środowiska. Infrastruktura dydaktyczna (wraz z wyposażeniem) została szczegółowo omówiona na stronach 43-44 raportu samooceny. Zostało to potwierdzone w trakcie wizytacji. ZO PKA stwierdził, że Jednostka posiada bazę dydaktyczną umożliwiającą pełną realizację procesu kształcenia. Otrzymana dotacja celowa MNiSW umożliwiła wyposażenie laboratoriów w nowoczesną aparaturę badawczą. Dobór i standard aparatury jest bezpośrednio związany z badaniami naukowymi prowadzonymi przez dany zakład i katedrę, jak również służy studentom ocenianego kierunku do realizacji zarówno założonych efektów kształcenia podczas zajęć dydaktycznych jak i do wykonywania obserwacji i doświadczeń w ramach kół naukowych. W laboratoriach każdy z uczestników zajęć, posiada własne miejsce pracy i aparaturę, która pozwala na samodzielne wykonywanie powierzonego zadania, obserwacje czy doświadczenia.

Niemal wszystkie budynki ocenianej Jednostki są przystosowane do przebywania w nich studentów niepełnosprawnych ruchowo z wyjątkiem zabytkowego Instytutu Biologii Środowiska, co wynika z historycznej bryły budynków, ale i tutaj planowane jest wprowadzenie udogodnień.

Studenci kierunku *ochrona środowiska* uczestniczący w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA pozytywnie ocenili infrastrukturę naukowo-dydaktyczną wizytowanej Jednostki. Ich zdaniem, pomieszczenia dydaktyczne są odpowiednio dobrane do liczebności grup, podobnie dobrze ocenili wyposażenie pomieszczeń, zarówno pod kątem jakości, nowoczesności jak i dostępności, zwracając uwagę na niewielką liczbę studentów kierunku. Do części z nich studenci mają także dostęp poza zajęciami, np. w ramach pracy kół naukowych. Studenci podkreślili, że baza dydaktyczno-naukowa spełnia ich potrzeby i oczekiwania.

4.2

Biblioteka główna Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy jest ogólnouczelnianą jednostką organizacyjną, mieszczącą się w osobnym, w pełni nowoczesnym budynku przy ul. Karola Szymanowskiego 3. Jej zbiory zawierają ponad 12 000 woluminów z zakresu biologii przy ok. 780 tys. jednostkach inwentarzowych. Dostęp studentów do zbiorów jest łatwy, większa część woluminów jest w strefie wolnego dostępu, a wypożyczanie ich, oprócz modelu tradycyjnego, gwarantuje także system biblioteczny Horizon, który umożliwi zamawianie ich na terenie biblioteki jak i z dowolnego komputera podłączonego do Internetu. Na terenie biblioteki studenci nie mają kłopotów ze znalezieniem sprzyjającego do ich stylu nauki miejsca: stoły, kanapy, worki sako w strefie wolnego dostępu, ponadto do dyspozycji korzystających są czytelnia czasopism, czytelnia zbiorów specjalnych, pomieszczenia pracy zespołowej czy kabiny pracy indywidualnej. Biblioteka jest przystosowana do potrzeb studentów obciążonych niepełnosprawnością zarówno poprzez właściwą infrastrukturę jak i niezbędne oprzyrządowanie i oprogramowanie (m.in. w Strefie Wolnego Dostępu przewidziano kabiny dla osób z dysfunkcją słuchu, wzroku i słabowidzących, w Wypożyczalni dostępna jest usługa tłumacza Migam, a cały budynek jest wolny od barier architektonicznych). Biblioteka główna UKW przez Internet oferuje także dostęp do pełnotekstowych i bibliograficznych baz danych oraz do 631 tytułów czasopism i do 3 297 tytułów e-książek (Springer) z zakresu nauk ekologicznych. Studenci mogą korzystać z urządzeń drukujących i skanujących. Zasoby biblioteczne i dostęp do baz danych w pełni zaspokajają potrzeby związane z procesem kształcenia na kierunku, w tym w szczególności dostęp do lektury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach.

W opinii studentów uczelnia zapewnia odpowiedni dostęp do aktualnych zasobów niezbędnych do kształcenia na kierunku *ochrona środowiska*, w tym aktualnej literatury, specjalistycznych księgozbiorów i czasopism naukowych.

4.3

Nie dotyczy – na ocenianym kierunku nie jest prowadzone kształcenie na odległość.

3. Uzasadnienie

Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, jaką dysponuje wizytowana Jednostka, w tym liczba,

powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych oraz laboratoriów są w pełni dostosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku, nawet przy znacznym zwiększeniu liczby studentów w przyszłości. Jednostka zapewnia studentom kierunku *ochrona środowiska* dostęp do infrastruktury w celu wykonywania zadań wynikających z programu studiów oraz dostęp do zasobów bibliotecznych. Uczelnia dostosowała budynki, sale dydaktyczne oraz bibliotekę do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową.

4. **Zalecenia: nie ma**

5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy

5.1 Pomoc naukowa, dydaktyczna i materialna sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów, poprzez zapewnienie dostępności nauczycieli akademickich, pomoc w procesie uczenia się i skutecznym osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia oraz zdobywaniu umiejętności badawczych, także poza zorganizowanymi zajęciami dydaktycznymi. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość jednostka zapewnia wsparcie organizacyjne, techniczne i metodyczne w zakresie uczestniczenia w e-zajęciach.*

5.2 Jednostka stworzyła warunki do udziału studentów w krajowych i międzynarodowych programach mobilności, w tym poprzez organizację procesu kształcenia umożliwiającą wymianę krajową i międzynarodową oraz nawiązywanie kontaktów ze środowiskiem naukowym.*

5.3 Jednostka wspiera studentów ocenianego kierunku w kontaktach ze środowiskiem akademickim, z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym oraz w procesie wchodzenia na rynek pracy, w szczególności, współpracując z instytucjami działającymi na tym rynku.*

5.4 Jednostka zapewnia studentom niepełnosprawnym wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne, umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia oraz w badaniach naukowych.

5.5 Jednostka zapewnia skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną, a także publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów.

1. Ocena: w pełni

2. *Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema cyframi.*

5.1

Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na kierunku *ochrona środowiska* są dostępni dla studentów podczas wyznaczonych konsultacji, których terminy i godziny są dostosowane do potrzeb studentów. Studenci kierunku *ochrona środowiska* na spotkaniu z ZO PKA podkreślali, iż istnieje możliwość skontaktowania się z nauczycielami akademickimi za pomocą poczty elektronicznej. Studenci wysoko ocenili pomoc osób prowadzących zajęcia, jak również działania władz Jednostki oraz administracji w procesie realizowania toku studiów. Ponadto nauczyciele akademicy udostępniają materiały dydaktyczne drogą mailową. Jako formę wsparcia dydaktycznego można wskazać sylabusy przedmiotów, które są dostępne przez system informatyczny i zawierają ważne informacje dotyczące poszczególnych modułów realizowanych w programie kształcenia. Formą wsparcia dydaktycznego jest prawo do indywidualnego kształtowania toku studiów. W przypadku kierunku *ochrona środowiska* odbywa się to poprzez wybór specjalności. Dodatkowo zgodnie z Regulaminem studiów UKW studenci mają prawo do indywidualnego programu studiów oraz indywidualnej organizacji studiów. Przedstawiciele samorządu studenckiego oraz studenci bardzo dobrze ocenili proces realizacji studiów w trybie indywidualnym.

Studenci kierunku *ochrona środowiska* mają możliwość otrzymania wsparcia w rozwoju naukowym. Odbywa się to poprzez wybór opiekuna pracy dyplomowej oraz dobrowolność wyboru tematu pracy. W trakcie spotkania z Zespołem PKA studenci kierunku dobrze ocenili współpracę z promotorami w zakresie przygotowywania prac dyplomowych. W ramach kształcenia, w czasie realizacji poszczególnych przedmiotów, studenci kierunku są także zobligowani do przygotowania i prowadzenia prostych badań, związanych z kierunkiem studiów. Inną formą wsparcia jest możliwość rozwijania zainteresowań w studenckich kołach naukowych. Przedstawiciele tych organizacji w czasie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA podkreślali ścisłą współpracę z opiekunami kół, możliwość

udziału w konferencjach i wygłaszania referatów naukowych. W UKW wprowadzono system motywujący studentów do osiągania wysokich wyników w nauce (konkurs na najlepszą pracę dyplomową na WNP, konkurs na najlepszego studenta i absolwenta WNP oraz Uniwersytetu).

Rektor Zarządzeniem Nr 71/2015/2016 z dn. 30.09.2016 r. zatwierdził Regulamin ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów UKW. Studenci wizytowanego kierunku mają świadomość możliwości ubiegania się o świadczenia pomocy materialnej. Regulamin pomocy materialnej oraz podział środków funduszu pomocy materialnej został ustalony w porozumieniu z organem samorządu studenckiego. Studenci kierunku *ochrona środowiska* mogą korzystać z domów studenckich, których Uniwersytet posiada dwa. Studenci ponadto podkreślili sprawne rozwiązywanie problemów i spraw studenckich przez pracowników dziekanatu oraz Władze Jednostki. Uczelnia prowadzi politykę informacyjną w zakresie systemu pomocy materialnej za pomocą strony internetowej, która zawiera szeroki zakres informacji dot. funkcjonowania systemu wsparcia.

W ramach Jednostki funkcjonuje wydziałowy samorząd studencki będący organem uczelnianego samorządu studenckiego, w którym mogą angażować się studenci wizytowanego kierunku, mając tym samym wpływ na tok studiów, jak też możliwość zdobywania kompetencji społecznych. Przedstawiciele obu szczebli samorządu bardzo dobrze ocenili współpracę i komunikację z Władzami wizytowanej Jednostki. W ramach swojej misji samorząd włącza się w budowanie jakości kształcenia, zarówno poprzez delegowanie przedstawicieli do organów Uczelni i Wydziału jak również realizację projektów związanych z jakością kształcenia (np. promocję ankietyzacji) oraz intensywne prowadzenie szkoleń z zakresu praw i obowiązków studenta. Samorząd studencki ma do swojej dyspozycji pomieszczenia biurowe wyposażone w standardowy sprzęt niezbędny do realizacji pracy.

5.2.

Studenci wizytowanego kierunku mają możliwość wzięcia udziału w programach wymiany zagranicznej oraz krajowej. W ramach programu Erasmus UKW ma obecnie podpisane 71 umów z uczelniami z 22 krajów europejskich. W latach 2007-2013 blisko 270 studentów UKW skorzystało z możliwości wymiany, w tym 20 studentów z WNP. Za organizację wymiany w Uczelni odpowiedzialne jest Biuro Współpracy Międzynarodowej UKW. Biuro zajmujące się wymianą zagraniczną udziela szczegółowych informacji dot. wyjazdów na studia poza granice Polski. Studenci wizytowanego kierunku pozytywnie ocenili działania informacyjne i promocyjne prowadzone przez Biuro, jednak na studia zagraniczne w ciągu ostatnich trzech lat wyjechało tylko 2 studentów tego kierunku. Jako główne przyczyny niskiej liczby osób korzystających z programu studenci wskazali barierę językową oraz kwestie materialne, uniemożliwiające wyjazd na studia do zagranicznego ośrodka, ale także zobowiązania osobiste lub zawodowe (np. podjęcie pracy w czasie studiów). Studenci mogą również korzystać z programu wymiany krajowej MOST. Żaden student kierunku *ochrona środowiska* z niego nie korzystał, wskazując na brak zainteresowania tym rodzajem wymiany.

5.3.

Studenci kierunku *ochrona środowiska* mają możliwość skorzystania z pomocy Biura Karier UKW. Oferuje ono w szczególności możliwość pomocy przy realizacji praktyk zawodowych poprzez nawiązywanie kontaktów z zakładami pracy, organizację bazy informacyjnej wakacyjnych praktyk studenckich. Biuro inicjuje również spotkania z przedsiębiorcami i specjalistami, w czasie których odbywają się warsztaty m.in. z pisania CV, metody efektywnego poszukiwania pracy, przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej. Organizowany jest udział w bydgoskich Targach Pracy, projektach UE, Pomost do Kariery. Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości wspiera start i rozwój zawodowy studentów poprzez promowanie samozatrudnienia i preferencyjnego wsparcia przedsiębiorczości. Ponadto studenci mają możliwość uczestniczenia w Światowym Tygodniu Przedsiębiorczości. Działalność Biura została oceniana pozytywnie przez studentów uczestniczących w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA. Studenci kierunku nie byli jednak w większości szerzej zainteresowani ofertą Biura, wskazując własne działania związane z rozwojem zawodowym. Praktyki realizowane przez studentów ocenianego kierunku umożliwiają nawiązywanie relacji z instytucjami ochrony środowiska. Jednostka wspiera studentów ocenianego kierunku w kontaktach ze środowiskiem akademickim zapraszając do udziału w konferencjach naukowych własnych i zewnętrznych.

5.4.

W uczelni funkcjonuje Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych UKW działające w oparciu o Uniwersytecką Kartę Praw Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy przyjętą przez Senat UKW (Uchwała Nr 137/2012/2013 z dnia 25 czerwca 2013 r.). Jednostka oferuje studentom pomoc o charakterze materialnym i niematerialnym. Studenci korzystają ze stypendiów specjalnych dla osób niepełnosprawnych. Świadczone są również usługi asystenckie, obejmujące proces dydaktyczny, naukowy i korzystanie z biblioteki. Zainteresowani studenci mogą także korzystać z wypożyczalni sprzętu oraz uczestniczyć w regularnych wyjazdach integracyjno-szkoleniowych organizowanych przez Biuro. Budynki Uniwersytetu są w różnym stopniu przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych pod kątem architektonicznym. Część sal zajęciowych jest udźwiękowionych, wejścia do nich opatrzone są znakami dla osób niedowidzących. W przypadku części budynków niedostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchu, a w których odbywają się zajęcia, są planowane inwestycje w następnych latach. Siedziba Instytutu Biologii Środowiska oraz Katedry Biologii Ewolucyjnej jest częściowo wyposażona w stosowne ułatwienia a obiekt jest w trakcie prac projektowych (budynki zabytkowe) dotyczących wyposażenia w urządzenia niwelujące bariery architektoniczne dla osób z niepełnosprawnościami. Studenci z niepełnosprawnościami mają prawo do korzystania z dodatkowych, adresowanych do nich form wsparcia w procesie kształcenia wynikających z Regulaminu Studiów UKW, wśród których można wymienić indywidualne terminy i warunki zaliczeń, które są uzgadniane w zależności od potrzeb.

5.5

Profesjonalną obsługę administracyjną studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną zapewniają: Sekretariat Instytutu Biologii Środowiska, Dziekanat Wydziału Nauk Przyrodniczych, Dział Rekrutacji i Spraw Studenckich, Dział Współpracy Międzynarodowej, Biuro Obsługi Osób Niepełnosprawnych. Studenci kierunku *ochrona środowiska* bardzo pozytywnie ocenili działania administracji związanej ze sprawami dotyczącymi procesu dydaktycznego i pomocy materialnej. Ponadto podkreślali duże zaangażowanie Władz Wydziału w usprawnienie obsługi administracyjnej dotyczącej procesu dydaktycznego. Godziny pracy administracji Jednostki w pełni spełniają oczekiwania studentów. Studenci wskazali, iż osoby pracujące w administracji cechują się wysoką kulturą osobistą i odpowiednimi kompetencjami. Obsługę elektroniczną studentów zapewnia platforma USOS. Przedstawiciele wydziałowego i uczelnianego samorządu studenckiego określili jako wzorową relację pomiędzy Władzami Wydziału a samorządem i studentami. Uczelnia zgodnie z przepisami prawa zawiera umowy ze studentami oraz wywiązuje się z obowiązku upublicznienia wzorca umowy na stronie internetowej zgodnie z art. 99 ust. 6 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Dostęp do informacji w ramach ocenianego kierunku odbywa się poprzez strony internetowe Wydziału Nauk Przyrodniczych oraz Instytutu Biologii Środowiska. Obie strony są w pełnym stopniu czytelne, zawierają obszerne informacje dotyczące spraw studenckich, takich jak np. program kształcenia dla wizytowanego kierunku, w tym plany studiów, informacje dotyczące praktyk zawodowych i wzory związanych z nimi dokumentów, zasady odbywania egzaminów dyplomowych. Wyjątkiem są kierunkowe efekty kształcenia, które nie są umieszczone na stronach. Uniemożliwia to uzyskanie pełnej informacji interesariuszom zewnętrznym, np. kandydatom na studia. Na innych stronach internetowych prowadzonych przez Uniwersytet i Wydział są dostępne także inne istotne z punktu widzenia studenta dokumenty, takie jak Regulamin Studiów UKW.

3. Uzasadnienie

Działania podejmowane przez ocenianą Jednostkę zapewniają studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy. Opieka naukowa, działalność administracji Jednostki, wsparcie w procesie dydaktycznym studentów a także pomoc udzielana studentom z niepełnosprawnościami są właściwe i pozytywnie oceniane przez studentów kierunku *ochrona środowiska*. Wydział i Uczelnia stwarzają warunki ułatwiające studentom wejście na rynek pracy, co szczególnie podkreślili absolwenci kierunku, pracujący w swoim zawodzie już w czasie studiów.

4. Zalecenia

- zwiększenie publicznego dostępu do sylabusów przedmiotów poprzez umieszczenie ich na stronie internetowej Wydziału/Instytutu

6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów

6.1 Jednostka, mając na uwadze politykę jakości, wdrożyła wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia, umożliwiający systematyczne monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów, w tym w szczególności ocenę stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia i okresowy przegląd programów studiów mający na celu ich doskonalenie, przy uwzględnieniu:*

6.1.1. projektowania efektów kształcenia i ich zmian oraz udziału w tym procesie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych,*

6.1.2 monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania,

6.1.3 weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, w tym zapobiegania plagiatom i ich wykrywania,*

6.1.4 zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów,

6.1.5 wykorzystania wyników monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia,*

6.1.6. kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów, oraz prowadzonej polityki kadrowej,*

6.1.7. wykorzystania wniosków z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w ocenie jakości kadry naukowo-dydaktycznej,

6.1.8. zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej oraz środków wsparcia dla studentów,

6.1.9 sposobu gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia,

6.1.10. dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach

6.2. Jednostka dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu.

1. Ocena: w pełni

2. Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

6.1.

Obecnie funkcjonujący Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia (WSZJK) został wprowadzony w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy *Zarządzeniem Rektora Nr 64/2012/2013 z dn. 24.04.2013 r.* i obejmuje: 1. organizację kształcenia, 2. programy kształcenia, 3. nauczanie, 4. ocenianie, 5. środowisko kształcenia. Na podstawie dokonywanej oceny jakości kształcenia podejmowane są działania mające na celu doskonalenie jakości kształcenia.

Organami WSZJK na kadencję 2016-2020 są: na poziomie UKW: Prorektor ds. Studenckich i Jakości Kształcenia (PSJK), Senacka Komisja ds. Studenckich i Jakości Kształcenia (SKSJK, *Uchwała Senatu Nr 3/2016/2017 z 25.10.2016*), Pełnomocnik Rektora ds. Jakości Kształcenia (PRJK, *Zarządzenie Rektora Nr 68/2015/2016 z 6.09.2016*), Uczelniany Zespół ds. Jakości Kształcenia (UZJK, *Pismo okólne Rektora Nr 10/2015/2016 z 30.09.2016*), Biuro ds. Jakości Kształcenia (BJK); na poziomie WNP: Zastępcy kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej, Komisja ds. Studenckich i Jakości Kształcenia (KSJK, *Uchwała Rady WNP Nr 110/2015/2016 z 20.09.2016*; skład: Prodziekan ds. Dydaktycznych, po jednym przedstawicielu 3 Instytutów i 1 Katedry oraz 2 przedstawicielki studentów), Zadaniowy Zespół ds. Jakości Kształcenia (ZZJK, powołany na czas wykonywania określonych zadań, 2016), Rada Programowa kierunku Ochrona Środowiska (RPOŚ; skład: 10 nauczycieli akademickich z minimum kadrowego tego kierunku).

6.1.1.

Współpraca z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi, uczestniczącymi w pracach ww. organów WSZJK, odbywa się m.in. w ramach procedury opiniowania projektów opisu efektów kształcenia (EK) zgodnie z *Uchwałą Senatu Nr 12/2015/2016 z dn. 15.12.2015 r. w sprawie ustalenia Wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych w zakresie programów kształcenia dla studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich projektowanych zgodnie z wymaganiami KRK dla Szkolnictwa Wyższego oraz w zakresie wykonywania podstawowych zadań Uczelni obowiązujących od r. a. 2016/17* (np. projekt programu kształcenia może być opiniowany przez pojedynczych pracodawców z Radą Programową).

Dodatkowo ZO PKA uzyskał informację, że w ramach projektu „Program Rozwoju UKW”, (finansowanego w ramach PO KL 4.1.1.) przeprowadzono (styczeń-maj 2014) spotkania z interesariuszami zewnętrznymi nt. dostosowania kierunków studiów i programów kształcenia do potrzeb rynku pracy, w formie dwukierunkowej wymiany doświadczeń w ramach projektów „Business to Education” oraz „Education to Business” (protokół ze spotkania dot. „ochrony środowiska”, ZZJK oraz jeden pracodawca – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, 23.05.2014). ZO przedstawiono także: „Program rozwoju UKW” – publikacja pt. *MODEL zarządzania jakością kształcenia w UKW* (dot. m.in. rekrutacji, tworzenia kierunków studiów, organizacji procesu kształcenia, oceny jakości kształcenia, zarządzania zasobami informacji); deklaracje uczestnictwa w Radzie Interesariuszy Zewnętrznych w sprawach związanych z opiniowaniem programów kształcenia, podpisane przez 5 pracodawców w 2016 r., pozytywne opinie interesariuszy wewnętrznych (m.in. student i absolwent „ochrony środowiska”) nt. projektu opisu efektów kształcenia z 2013 r.

Zgodnie z *Raportem z działań ZZJK (28.10.2016)* w październiku 2016 r. przeprowadzono dla kierunku „ochrony środowiska”: weryfikację opisów przedmiotów, programów nauczania oraz sposobów weryfikacji EK oraz korektę szczegółowych EK i ich odniesienia do EK dla obszaru nauk przyrodniczych, aktualizację macierzy EK.

W ocenianej Jednostce funkcjonuje praktyka wcześniejszego opiniowania projektu programu studiów dla kierunków przez wydziałowy samorząd, co wynika z art. 68 ust.1 pkt. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Reprezentanci studentów z ramienia samorządu studenckiego nie uczestniczą bezpośrednio w projektowaniu kierunkowych efektów kształcenia, ale pełnili rolę opiniotwórczą przy ich tworzeniu.

6.1.2.

Na WNP proces monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia (ZEK) na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania, opiera się na *Uchwale RW nr 65/2012/2013 z dn. 14.05.2013 r. - Zasady dokumentacji i weryfikacji realizacji efektów kształcenia*, gdzie opisano metody dokumentowania realizacji ZEK, a także procedurę weryfikowania realizacji ZEK, tryb przekazywania oraz czas i formę przechowywania dokumentacji.

Sposoby i zasady oceniania studentów na Wydziale, w tym stosowane kryteria i procedury są zgodne z kryteriami podanymi w sylabusach przez prowadzących zajęcia oraz ustalone na pierwszych zajęciach (testy, sprawdziany cząstkowe, prace zaliczeniowe, prezentacje, itd.), a proces oceniania i dokumentowania stosowany w ramach poszczególnych modułów/przedmiotów jest zgodny z zasadami zawartymi w ww. *Uchwale RW nr 65/2012/2013*. Prowadzący zajęcia w ramach wykonywanych obowiązków na bieżąco dokonują analizy rozkładu ocen otrzymywanych przez studentów. Zgodnie z pozyskanymi w trakcie wizytacji informacjami, monitorowanie stopnia osiągnięcia efektów kształcenia realizowane jest przez wydziałowe komisje ds. studenckich i jakości kształcenia. W zespole uczestniczą przedstawiciele studentów, a ich udział ma charakter wspomagający pracę innych członków.

Zasady dyplomowania na WNP określa *Uchwała RW nr 16/2012/2013 z 31.11.2012 r. (z późn. zm., m.in. Uchwałą nr 7/2016/17 z 11.10.2016 r.)*

6.1.3.

Na wizytowanym Wydziale proces weryfikacji efektów kształcenia jest oparty na ww. *Uchwale RW nr 65/2012/2013 z dn. 14.05.2013 r.* Proces weryfikacji przebiega następująco: koordynator modułu kształcenia oraz opiekun praktyk zawodowych (wyznaczony w jednostce prowadzącej kierunek) dokonują analizy realizacji efektów kształcenia i przekazują swoje raporty z realizacji ZEK do Rady Programowej kierunku *ochrona środowiska*. Brak złożenia raportu jest jednoznaczny ze stwierdzeniem realizacji wszystkich ZEK, oraz złożeniem niezmienionej wersji sylabusu modułu kształcenia oraz sylabusu praktyk na kolejny cykl kształcenia. RPOŚ po sporządzeniu raportu (na podstawie raportów przekazywanych przez koordynatorów modułów oraz opiekunów praktyk wraz z ewentualnymi modyfikacjami efektów kształcenia dla egzaminów dyplomowych/magisterskich; w uzasadnionych przypadkach wnioskuje o zmianę kierunkowych efektów kształcenia) przekazuje go KSJK, a ona z kolei swój raport dostarcza Dziekanowi.

Zgodnie z informacjami zawartymi w *Raportach KSJK za r. a. 2013/14, 2014/15, 2015/16* do Komisji nie wpłynęły wnioski Rad Programowych na podstawie analizy realizacji ZEK przez nauczycieli akademickich, a procedura wydziałowa zakłada, że brak uwag od prowadzących oznacza pełną realizację ZEK. Weryfikacja realizacji EK przebiega na bieżąco w przypadku zajęć niebędących wykładami, a w przypadku zajęć kończących się egzaminem – egzamin w formie ustnej lub pisemnej. Komisja Egzaminacyjna, która przeprowadza egzamin dyplomowy weryfikuje stopień osiągnięcia przez studenta zamierzonych efektów kształcenia poprzez ocenę pracy dyplomowej oraz egzaminu dyplomowego.

Zespołowi Oceniającemu przedstawiono 2 Raporty Wydziałowej Komisji Dydaktycznej z realizacji założonych efektów kształcenia za 2014/15 i 2015/16 (*zał. Nr 5 do Zasad dokumentacji i weryfikacji realizacji efektów kształcenia na WNP UKW*): na podstawie raportów Rad Programowych kierunków studiów prowadzonych na WNP przygotowano opis zmian w efektach kształcenia dla prowadzonych kierunków, a także stwierdzono pełną realizację efektów kształcenia założonych dla tych kierunków.

Rektor *Zarządzeniem Nr 57/2015/2016 z dn. 29 lipca 2016 r.* wprowadził aktualne zasady składania i archiwizacji prac dyplomowych z wykorzystaniem systemu Archiwum Prac Dyplomowych (APD) oraz sprawdzania prac dyplomowych z wykorzystaniem Otwartego Systemu Antyplagiatowego (OSA).

W ocenie studentów wizytowanego kierunku uczestniczących w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA jak i przedstawicielei samorządu studenckiego system weryfikacji efektów kształcenia funkcjonuje dobrze. Studenci mają możliwość włączenia się w kształtowanie procesu weryfikacji osiąganych przez nich efektów kształcenia poprzez wpływanie na kształt regulaminu studiów, w tym ustawowe uprawnienia samorządu studenckiego w tym zakresie.

6.1.4.

Senat *Uchwałą Nr 122/2014/2015 z dn. 29.06.2015r.* określił procedury potwierdzania efektów uczenia się, a na WNP *Uchwałą RW Nr 68/2015/2016 z dn. 10.05.2016r.* wprowadzono *Ogólne zasady i warunki potwierdzania efektów uczenia się oraz powoływania i funkcjonowania komisji weryfikujących*. Do chwili obecnej na WNP nie złożono jeszcze żadnego wniosku o zweryfikowanie efektów uczenia się.

6.1.5.

Senat *Uchwałą Nr 123/2014/2015 z dn. 29.06.2015r.* wprowadził *Ogólnouczelnianą procedurę monitorowania karier zawodowych absolwentów (MKZA)*, a Rektor *Zarządzeniem Nr 74/2015/2016 z dn. 30.09.2016 r.* wprowadził jednolity wzór *Karty obiegowej studenta/doktoranta w UKW* (zawiera deklarację zgody na MKZA oraz zbieranie i przetwarzanie danych osobowych absolwenta; w karcie uwzględniono Biuro Karier (BK), którego pracownicy będą osobiście informować przyszłych absolwentów o możliwości wzięcia udziału w badaniu). W jej ramach Uczelnia bada opinie absolwentów dotyczącą szeregu kwestii, m.in. satysfakcji ze studiów, oceny przydatności grup przedmiotów czy aktualnej sytuacji zawodowej. Z informacji uzyskanych z BK wynika, że w 2014 i 2015 r. na ankietę dot. losów absolwentów odpowiedziało tylko dwoje absolwentów kierunku „ochrona środowiska”, w związku z tym wykorzystanie wyników MKZA do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich EK jest niemiernodajne. Wynika to z krótkiego okresu prowadzenia badania losów absolwentów oraz niewielkiej liczby absolwentów kierunku. BK w celu

zwiększenia responsywności planuje zmodernizowanie systemu MKZA, poprzez przygotowanie i wdrożenie aplikacji webowej (dostępnej z urządzeń stacjonarnych i mobilnych), która umożliwi prowadzenie wszystkich etapów procesu badawczego z poziomu jednego systemu: przygotowanie ankiet wg określonych zasad, dystrybucja ankiet wśród grup badawczych, analiza wyników badania, tworzenie raportów. Ponadto planuje skrócić treść ankiety, aby była bardziej przyjazna dla absolwentów.

W ramach wyżej opisanego projektu „Program Rozwoju UKW” przeprowadzono spotkania z interesariuszami zewnętrznymi nt. dostosowania kierunków studiów i programów kształcenia do potrzeb rynku pracy.

6.1.6.

Wydział Nauk Przyrodniczych UKW dba o dobór i doskonalenie kadry naukowo-dydaktycznej zgodnie z § 5 ww. *Zarządzenia Rektora Nr 64/2012/2013* – ocena jakości w zakresie nauczania obejmuje m.in.: minimum kadrowe, kwalifikacje dydaktyczne nauczycieli akademickich, stosowane metody nauczania, metody ewaluacyjne (jak np. okresowa ocena nauczyciela akademickiego, hospitacje zajęć, ankiety ewaluacyjne, raporty samooceny), a także poprzez system wyróżnień Rektora. *Zarządzeniem Nr 51/2013/2014 z dn. 19.03.2014 r. (z późn. zm.)* Rektor wprowadził wzory arkuszy oceny okresowej nauczycieli akademickich (Załącznik Nr 5 – WNP); RW *Uchwałą nr 11/2014/2015 z 14.10.2014 r.* zatwierdziła Regulamin Hospitacji Zajęć Dydaktycznych. Ponadto zgodnie z § 7 ww. *Zarządzenia Rektora Nr 64/2012/2013* – ocena jakości w zakresie środowiska kształcenia obejmuje m.in.: obsługę administracyjną studiów.

ZO PKA przedstawiono: *Protokoły z obrad Wydziałowej Komisji ds. Rozwoju i Oceny Kadry* (23.04.2015 – w 2015 r. oceniano 36 osób, 5.04.2016 – w 2016 r. – 9 osób i wszystkie te osoby uzyskały ocenę pozytywną); *Uchwały RW w sprawie zaopiniowania wniosków o wyróżnienia rektora przyznawane pracownikom naukowym oraz pracownikom naukowo-dydaktycznym UKW za wybitne osiągnięcia organizacyjne i naukowe* (Nr 81/2014/2015 z 15.09.2015 – zgłoszono 8 osób, Nr 109/2015/2016 z 20.09.2016 – 16 osób), *protokoły z hospitacji* (2014/15, 2015/16), *informacje nt. szkoleń w ramach projektu „Program Rozwoju UKW”* (marzec-czerwiec 2013, w czasie szkoleń przeprowadzono badania pilotażowe wśród 500 nauczycieli akademickich nt. oceny środowiska pracy (m.in. mocne i słabe strony uczelni, propozycje zmian, ankietę wypełniły 293 osoby); *Podsumowanie wyników ankiety ewaluacyjnej na WNP za 2014/15* (obsługa studentów przez dziekanat: sem. zimowy – 4,34, sem. letni – 4,47).

6.1.7.

Rektor *Zarządzeniem Nr 90/2012/2013 z dn. 28.06.2013 r.* wprowadził ogólnouczelnianą procedurę ankietyzacji jakości kształcenia. Organami koordynującymi realizację oraz przebieg procesu ankietyzacji są: na poziomie UKW – Uczelniany Koordynator ds. Ankietyzacji, na poziomie WNP – Koordynator ds. Ankietyzacji WNP. W UKW przeprowadzane są m.in., następujące badania ewaluacyjne: 1. w systemie USOS web: ocena zajęć dydaktycznych dla studentów, oceny środowiska jakości kształcenia; 2. w innych systemach: MKZA, badania pilotażowe oceny środowiska pracy przez nauczycieli akademickich (2013). Ankiety udostępniane są: studentom studiów stacjonarnych w semestrze zimowym i letnim, a niestacjonarnych w semestrze letnim; absolwentom po 3 i 5 latach od ukończenia studiów; nauczycielom w czasie szkoleń (2013). Ewaluacja dotyczy 5 obszarów: organizacji zajęć, sposobu prowadzenia zajęć, klimatu społecznego zajęć, dostrzeganych korzyści z udziału w zajęciach, oceny EK. Pytanie otwarte pozwala studentom na przekazanie własnych uwag na końcu ankiety. Zdaniem studentów kierunku *ochrona środowiska* ankieta jest dobrym narzędziem zbierania opinii, potwierdza to także jej analiza.

Zgodnie z ww. *Zarządzeniem Nr 90/2012/2013* ocena pracownika uzyskana wg oceny zajęć dydaktycznych przez studentów jest uwzględniona w okresowej ocenie pracownika, jeżeli liczba studentów dokonujących oceny spełnia określone szacunkowe progi wiarygodności oceny zajęć dydaktycznych, a w przypadku zajęć niespełniających tych wymogów, otrzymują one status „nieklasyfikowane”, co oznacza, że zajęcia nie będą uwzględniane w ocenie pracownika.

ZO przedstawiono: *Raport z oceny pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich dokonanej przez studentów w r. a. 2013/2014* (WNP – ponad 50% uczestników), *2014/2015* (WNP – ponad 50%);

Podsumowanie wyników ankiety ewaluacyjnej (ocena środowiska kształcenia, ocena jakości kształcenia) za semestr letni r. a. 2014/2015 (WNP – 187 studentów), za semestr zimowy r. a. 2014/2015 (194 studentów). Z informacji uzyskanych od Władz Jednostki w latach 2014/2015 i 2015/2016 nie było ocen negatywnych na Wydziale.

Studenci biorący udział w spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA byli częściowo świadomi wykorzystania wyników ankiet przez władze Jednostki, ale wskazali na brak informacji zwrotnych dotyczących wyników oceny studenckiej.

6.1.8.

Na wizytowanym Wydziale zasoby materialne, w tym infrastruktura dydaktyczna i naukowa oraz środki wsparcia dla studentów są oceniane w ramach WSZJK (§ 7 ww. *Zarządzenia Rektora Nr 64/2012/2013* – ocena jakości w zakresie środowiska kształcenia, w tym m.in. ocena: bazy dydaktycznej, dostępność informacji nt. programu kształcenia, doradztwo i opieka naukowa nad studentami, udział studentów w: planowaniu procesu kształcenia, procesach ewaluacyjnych, współdecydowaniu o warunkach zdobywania wiedzy, rozwój kompetencji społecznych studentów w ramach działalności ich samorządów i organizacji, obsługa administracyjna studiów, działalność biura karier, systemy gromadzenia, przechowywania, analizowania i wykorzystania informacji o procesie kształcenia i jego efektach, publikacje oferty dydaktycznej w języku polskim i obcym, krajowa i międzynarodowa wymiana studentów, mechanizmy finansowania kształcenia).

Ocenę przeprowadza corocznie KSJK, która następnie sporządza Raport Samooceny nt. mocnych i słabych stron kształcenia na Wydziale Nauk Przyrodniczych (referowany corocznie jako punkt dot. realizacji zadań WSZJK).

Jednostka w trakcie wizytacji nie przedstawiła informacji lub dokumentów, które pokazywałyby badania dot. satysfakcji studentów w zakresie działania systemów wsparcia materialnego i administracyjnego w sposób formalny. Poznanie opinii studentów na ten temat przyjmuje formę nieformalną np. poprzez zgłaszanie uwag. W opinii studentów kierunku *ochrona środowiska* w Uczelni funkcjonują sprawne systemy wsparcia materialnego oraz administracyjnego, które w ich ocenie nie wymagają modyfikacji.

6.1.9.

Gromadzenie, analizowanie i dokumentowanie działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia odbywa się zgodnie z Wytycznymi dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych zawartymi we wcześniej wymienionych uchwałach i zarządzeniach, i realizowane zgodnie z corocznie przyjmowanym Harmonogramem Jakości Kształcenia w UKW. Z informacji uzyskanych od Władz Jednostki wynika, że jest to prowadzone w sposób następujący i obejmuje: opracowanie i analizę danych z ankietyzacji dot. zajęć dydaktycznych i środowiska kształcenia (raporty osobowe i zbiorcze, corocznie zgodnie z ogólnouczelnianym harmonogramem), opracowanie i analizę danych z hospitacji zajęć dydaktycznych (protokół hospitacji, zgodnie z wydziałową procedurą), analizę wyników ankietyzacji w procesie oceny okresowej nauczyciela akademickiego (kwestionariusze oceny, zgodnie z harmonogramem oceny okresowej), Sprawozdania Dziekana oraz KSJK z działań na rzecz zapewniania jakości kształcenia za r. a. (referowane corocznie jako punkt dot. realizacji zadań WSZJK), Raport Samooceny KSJK za r. a. (corocznie zgodnie z ogólnouczelnianym harmonogramem); gromadzenie i analizę programów kształcenia (corocznie zgodnie z ogólnouczelnianymi wytycznymi dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych), gromadzenie i przechowywanie dokumentacji związanej z procesem dydaktycznych w oparciu o obowiązujące zasady dokumentacji i weryfikacji realizacji efektów kształcenia na WNP (na bieżąco, zgodnie z wydziałową procedurą).

6.1.10.

Informacje o programie i procesie kształcenia oraz jego wynikach na kierunku *ochrona środowiska* są gromadzone w dokumentacji Instytutu Biologii Środowiska, jako jednostki odpowiedzialnej za prowadzenie kierunku studiów (sposób gromadzenia i przechowywania zgodny z procedurą; monitorowanie na podstawie corocznych Sprawozdań Dziekana oraz KSJK z działań na rzecz zapewniania jakości kształcenia – w ostatnim badaniu nie stwierdzono problemów). Z informacji uzyskanych od Władz Wydziału wynika, że dostęp do tych informacji jest możliwy różnymi kanałami

tj.: dokumentacja dot. programu kształcenia (Dziekanat, Instytuty); informacje dot. procesu kształcenia: plany studiów (Dziekanat, Instytuty, Dział Dydaktyki UKW), plany zajęć (strony internetowe WNP, UKW), wyniki ewaluacji (strona WNP), informacje nt. dyżurów (USOS, Instytuty), ogólne informacje nt. planu studiów i wykaz przedmiotów (strona rekrutacji UKW), sylabusy (Instytuty), szczegółowe informacje dot. modułów kształcenia (bezpośrednio u prowadzących zajęcia, którzy powinni poinformować studentów o programie kształcenia oraz efektach dla modułu kształcenia na pierwszych zajęciach); wyniki procesu kształcenia (bieżące – bezpośrednio u nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne, końcowe – poprzez system USOS).

W opinii studentów uczelnia w pełnym stopniu udostępnia wszystkie niezbędne dokumenty, z którymi powinien zapoznać się student w toku studiów, np. Regulamin Studiów, Regulamin pomocy materialnej czy Wzór umowy student uczelnia. Wśród ważnych dokumentów, które nie są publikowane w pełni publicznie znajdują się karty poszczególnych przedmiotów (sylabusy), a studenci mają możliwość zapoznać się z nimi poprzez system informatyczny UKW. Satysfakcja studentów w zakresie dostępu do dokumentacji nie jest badana w sposób formalny a zbieranie informacji następuje w sposób nieformalny, poprzez zgłaszanie uwag. W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci nie zgłaszali uwag w tym obszarze. Analiza strony internetowej Uczelni pod kątem pełnego upublicznienia powyższych informacji i dokumentów nie wykazuje braków w zakresie dostępności, z wyjątkiem kart przedmiotów.

6.2.

Ocena funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia na Wydziale Nauk Przyrodniczych dokonywana jest corocznie w formie sprawozdań z działań na rzecz zapewniania jakości kształcenia Kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej oraz sprawozdań z działań na rzecz zapewniania jakości kształcenia Komisji ds. Dydaktyki i Jakości Kształcenia a także raportu samooceny Wydziałowej Komisji Dydaktycznej, w którym zawarte są mocne i słabe strony kształcenia na WNP. Analizowane są funkcjonowanie i skuteczność WSZJK zgodnie z jego strukturą określoną w *Zarządzeniu Nr 64/2012/2013 Rektora UKW z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia i stosowania w UKW Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia*. Sprawozdania i raport referowane są corocznie na posiedzeniu rady WNP poświęconym doskonaleniu jakości kształcenia i realizacji wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia funkcjonującego w UKW. Ważnym elementem jest stosowanie zasad podanych w Wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych (*Uchwała Senatu UKW Nr 152/2012/2013*) pozwalających na wprowadzanie zmian w procesie kształcenia, mających na celu doskonalenie programu kształcenia. *Rada programowa, w oparciu o bieżącą analizę może zaopiniować zmiany, które po konsultacjach z wydziałową komisją ds. dydaktyki i jakości kształcenia trafiają do rady podstawowej jednostki organizacyjnej, która podejmuje uchwałę w sprawie działań na rzecz doskonalenia programu kształcenia*. Stosowanie tych procedur na Wydziale pozwoliło na wprowadzenie zmian i polepszenie procesu kształcenia. Raporty zbiorcze (wyniki ewaluacji oceny zajęć dydaktycznych wg typu zajęć oraz oceny środowiska kształcenia) publikowane są na stronie internetowej Wydziału, a po przekazaniu do uczelnianego koordynatora ds. ankietyzacji wykorzystywane są do przygotowania raportu na poziomie Uniwersytetu. Na podstawie § 39 ust. 1 pkt 22 Statutu Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego oraz § 11 ust. 1 lit. b) Uchwały Senatu UKW Nr 89/2012/2013 z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia do stosowania w UKW Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia Senat rokrocznie opiniuje funkcjonowanie WSZJK przedstawionego w formie sprawozdania przez Prorektora ds. Studenckich i Jakości Kształcenia i podejmuje stosowną uchwałę (Uchwała Senatu UKW Nr 118/2015/2016 z dnia 27 września 2016 r. w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej oceny funkcjonowania WSZJK UKW w roku akademickim 2015/2016). Sprawozdanie stanowi załącznik Nr 1 do niniejszej uchwały.

3. Uzasadnienie

WSZJK w UKW w Bydgoszczy wprowadzono *Zarządzeniem Rektora Nr 64/2012/2013 z dn. 24.04.2013 r.*, który obejmuje: organizację kształcenia, programy kształcenia, nauczanie, ocenianie, środowisko kształcenia. Na poziomie UKW powołano m.in.: SKSJK (25.10.2016), UZJK (30.09.2016), UKZJK (1.09.2016), a na poziomie Wydziału Nauk Przyrodniczych: KSJK

(20.09.2016).

Procedury WSZJK wdrożone w UKW i na WNP umożliwiają monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów, w tym ocenę stopnia realizacji ZEK i okresowy przegląd programów studiów mający na celu ich doskonalenie. W projektowaniu EK i ich zmian biorą udział interesariusze wewnętrzni, stopień osiągnięcia ZEK jest monitorowany na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania. Jednostka weryfikuje osiągnięcia przez studentów EK na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, oraz stosuje metody mające na celu zapobieganie plagiatom i ich wykrywanie. W uczelni uchwalono Regulamin potwierdzania efektów uczenia się (29.06.2015).

WNP wykorzystuje ogólne (w 2014 i 2015 ankietę wypełniło 2 absolwentów tego kierunku) wyniki monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich EK, a wnioski z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów do oceny jakości kadry naukowo-dydaktycznej. Jednostka prowadzi ocenę kadry prowadzącej (ankiety, hospitacje, ocena okresowa) i wspierającej (ankiety studenckie) proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów. WNP monitoruje jakość zasobów materialnych, w tym infrastrukturę dydaktyczną i naukową oraz środki wsparcia dla studentów, a także dostęp do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach. Ponadto gromadzi, analizuje i dokumentuje działania dotyczące zapewniania jakości kształcenia.

Ocena funkcjonowania WSZJK na WNP dokonywana jest corocznie w formie sprawozdań z działań na rzecz zapewniania jakości kształcenia Kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej oraz Komisji ds. Dydaktyki i Jakości Kształcenia, a także raportu samooceny Wydziałowej Komisji Dydaktycznej, w którym zawarte są mocne i słabe strony kształcenia na WNP.

4. Zalecenia

- zgodnie z informacjami zawartymi w *Raporcie samooceny KSJK za r. a. 2015/16*, która wskazała jako słabe strony WNP: „*niski udział studentów w procesach zapewniających jakość kształcenia, trudności w otrzymaniu pełnego wsparcia interesariuszy zewnętrznych w procesie budowania jakości kształcenia*” zaleca się podjęcie przez Wydział skutecznych działań mających na celu zwiększenie udziału zarówno interesariuszy wewnętrznych, jak i zewnętrznych, w procesach WSZJK.

- zaleca się udostępnienie odpowiednio uogólnionych informacji zwrotnych dotyczących wyników ankietyzacji i oceny studenckiej.

Odniesienie się do analizy SWOT przedstawionej przez jednostkę w raporcie samooceny, w kontekście wyników oceny przeprowadzonej przez zespół oceniający PKA

W analizie SWOT programu kształcenia na kierunku *ochrona środowiska* i jego realizacji, jako mocne strony oceniana Jednostka wymienia: *wysoko wykwalifikowaną i zaangażowaną kadre, bardzo dobre warunki lokalowe w zakresie dostępu do sal wykładowych i nowoczesnych laboratoriów i aparatury oraz nowoczesną bibliotekę i dostęp do cyfrowych baz danych i Internetu*. W opinii ZO PKA są to istotnie mocne strony Jednostki i kierunku, które zostały ocenione wysoko. Ta ocena jest prawidłowa i jednoznacznie wskazuje, że Wydział posiada potencjał pozwalający na dalszy rozwój i podnoszenie poziomu kształcenia na ocenianym kierunku.

Do słabych stron Jednostka zaliczyła: *niższe od oczekiwań zaangażowanie ze strony studentów w działalność kół naukowych, niskie wsparcie finansowe procesu dydaktyki, brak wypracowanych, skutecznych mechanizmów w tym zakresie, niedoskonały system naliczania obciążeń dydaktycznych w zakresie pracowni specjalizacyjnych, magisterskich, opieki nad pracami dyplomowymi*. Biorąc pod uwagę bardzo małą liczbę studentów studiujących na ocenianym kierunku (25 osób), te aspekty nie do końca są zrozumiałe i nie w pełni dotyczą ocenianego kierunku.

Szanse dla kierunku Jednostka widzi w: *pojawianiu się na rynku pracy interesariuszy zewnętrznych wymagających od pracowników podnoszenia kwalifikacji w zakresie ochrony środowiska, programach aktywizujących absolwentów do zakładania działalności gospodarczej i pracy zawodowej zgodnej z wykształceniem, we wzroście świadomości studentów i chęci odpowiedzi na potrzeby rynku pracy oraz w zwiększeniu umiędzynarodowienia a także programów wymiany dostępnych dla studentów z Polski i*

z zagranicy. Jest to dobra droga, która wymaga od Jednostki większego kontaktu z interesariuszami zewnętrznymi (co potwierdził ZO PKA) oraz otwarcia studentów na studia w innych jednostkach krajowych bądź zagranicznych (Erasmus+).

Zagrożenia dla kierunku to: *rezygnacja ze studiów pomimo pozytywnego wyniku w procesie rekrutacji, rezygnacja ze studiów w trakcie procesu kształcenia, podejmowanie pracy zarobkowej niezwiązanej z kierunkiem ochrona środowiska i zmiana zainteresowań, wysoka konkurencja na rynku lokalnym między uczelniami związana z niżem demograficznym*. Są to problemy, które dotyczą większości uczelni.

Przedstawiona w Raporcie samooceny analiza SWOT poprawnie identyfikuje silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla kształcenia na kierunku „ochrona środowiska” w Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Właściwie zidentyfikowano zarówno czynniki wewnętrzne jak i zewnętrzne mające wpływ na proces kształcenia.

Dobre praktyki

- wysoka dbałość o studentów niepełnosprawnych wyrażająca się nie tylko dostępnością budynków i pomieszczeń Uniwersytetu, ale także udogodnieniami audio-wizualnymi i in. w salach dydaktycznych i w Bibliotece uczelni.